

UG-3948-.K856-I6

И О В

Н О В

ПЕРЕСПІВ

ЖИВЛА РИТЯ

Печáтано в-ві Львові
кóштом и за́ходом „Правди“
р. Б. 1869.

PG
3948
.K856
I6

Коли написано книгу Иова.

(Вибірка з останнього працювання науки коло сїбі речі).

На перший погляд, книга Иова здається в Єврейській словесності геть одинокою. Дїєві люде сїбі поєми — не Євреї; сама дія — не в Палестині; служба Богові — така, як була ще за царів Ізраїльських, бо Иов священствує сам у своїй господі, мав він свої обходини, не такі, які чинились окремним робом Єврейської віри: нема в них ні Мусівських звичаїв, ні тих вірувань, що ними порізнялись Євреї з іншими Семишійцькими народами.

Усі ці оглядки на книгу Иова звернули думку екзегетів и шому, що поєма про Иова взялась не в Єврейській словесности. Буде воно помилка, коли сими словами хотів би хто промовити, що книгу Иова переложено по-Єврейські в якоїсь іншої мови. Ош же багачко в них буде правди, коли доведишмемо ними шількі: що появлено її не серед Палестинських Євреїв, а може між Идумійцями, або між Измаїлїнами, и що основа світогляду книги Иова була однакова у всього номаднєго розвішу Семишійцької раси.

*

Здавня мало не всі екзегети вважали її за найдревніший швір Бверейської словесности. Що нема в її жодного сліду Мусієвських устанів, що з сього мірковано, що її автор жив на світі ще до Мусія, аж за часів пашрийрхальних. От же така гиадшева заплушувала задачу це гіри. Коли б вонó було саравді шакечки, шоді б у книзі Иова було багацько архаїшнєго и первобушнєго; шак же бо ні: мова сіїї поєми аж гешь мудрòвана и випробувана на инших словєсних швòрах. Дивувались екзегети, не знаходячи в Иові ані сліду заповідань Мусієвських. Що ж, коли їх шакож нема и в Приччах, нема в истòрії Сюддів и пєрвих царів, ша й у всіх писаннях, що появлено раніц останніх часів Юдіного царства! Тількі за царювання Иосії книга закону Мусієвого почала панувати над истòришнім побитом Израїльського народу, и після шòго знаходимо вже її сліди и прòслідки рáз по рáз у всіх писаннях Бверейських.¹⁾

Оцє ж, через ше, що нема в її Мусієвщини, не шрєба міркувати, ніби-шо її появлено ще до Мусієвих часів. Ціла віша словєсности Бверейської шак сáмо віросла по ва Мусієвщиною. Розумівмо всю словєсність честшєвої чи моральнєї хвилозòхви, а в її шакі знáчні шимбляшки, як: Приччі, велика частіна Псальм и Пісн я

¹⁾ Про ше, яким рòбом Мусієва „книга закону“ увійшла вонá в истòрию життя Бверейського народу, яко програма, шрєба гнати в Дункера (Geschichte des Alterthums). Про сю ширòку ріг истòришнєї критики не можна було в корòткій нашій перэдмові росирòшитись.

над Пiснiями. Ся словеснiсть, що найбільш чужилась коло Салимона, не щиро-Єврейська: всь вона, так само як и книга Иова, Семишiцька, та й годи. Салимін, великий проводiр її, знавсь добре з народами сусiдними коло Палестини, и спознавання з ними відхилило ёго аж гешь від прямування духа Єврейського. У всій исторiї своїй зъявлявця він перед нами таким параболiстом, що більше дбав про мирськї премудрiсть народiв, ніж про чисту службу Бггови. Та ж самi премудрiсть панувала и в ших „схiдних народiв” (Вені-Кедем), що між ними дiвця дя книги Иова (гол. I, ст. 3). Особливо ж Идумiйські Теманци, землякi найрозумнiшого бесiдника Иовового, славні були своїми мудрецями. Відно, що там завелась вища культура розуму, скажемо так — школа: оце ж Израїльський народ шiльки заховав нам споминку про неї, сам же не мав шакбi культури, яко самостийної. Ще й надшо: може, між пiмбятками мудросши Єврейської переховано й гешь, багато дi-чого с шврiв сусiдського розуму, та знаємо їх ми вже шiльки в дрiгих рук, — из словесности Єврейської.

Оця ж шо культура, чи Семишiцька школа хвилозовнi параболiшнi породила й книгу Иова. Писав її Єврей, се певна рiч; шiльки ж свiтогляд ёго писання — не Палестинський. Не знаходимо в Єврейс або зовсім, або пiд шiєю звiрною, бiльшої частини ших михвологiчних чи астрономiчних легенд, що нашiкнуто про них у книзи Иова. Чужи в її бiльш, ніж у ш-

саннях самостійних берейських, сусідство Сирійського и Вавилонського многобожжя, особливо ж того, що звецця сабеіагом.¹⁾ Відно в неї, що автор добре знав Бгипеш и гору Синай, де, певно, він бачив своїми очима, як здобувають ис під землі срібло (Иов, XXVIII). Не дарёмно ж и всі дієві люде поєми взяші з людєй східніх (Бені-Кедєм), що жили ик сходу від Палєстини, яко с ших, що знані були своєю мўдрістю. Вбачаємо в сєго: що ввєсь швір має основу Идумійську; що хвилозохейині шєми поєми взяшо с ходячої рєшоріки Семишїцької; и що вся вона в берейській словєсности — шїльки перєказ дрєвнєї мўдрости Теманської, прослїдок самостїйної культури сусїднєго берєям народу.

Склад кнїги Иова виявля духовне побрашїмство між Израїлем и сусїдніми народами. Се побрашїмство завелось найвиразнїц за царя Салїмона; ош же, певно, не рєалоє вона й при єго наслїдниках, аж до шїєї порї, як пошїали пророкї и царї-религїянши: шодї вже берєї увїйшли зовсїм у свою окрємішню исторїю и повернўлись стїною до народїв їнших. Кнїгу Прїччєй написано вже за царїв; кнїгу Еклевїяш появилє ще пізнїц; ош же вони обїдвї йдушь шим же ходом словєсности. Кнїгу Исўса сїна Сираха написано за царїв Пшоломїїв, и вона вже показувє останок давнєго впливу гномїшнєї мўдрости; а зовсїм зникла ся хвилозохєя в берейських писаннях аж шодї вже, як вони пе-

¹⁾ Загадїмо, як Иов зрєкаєсь боготворєння сонця й мїсяця; див. стр. 56. перєкладу.

рейнлялі собі вірування хвилосóхвиі Грєцької. *Оцє ж не в дýхові и мóві поєми, а в обстáвинах побічних мýсимо шукáти відгáдки пишáння про її вік.*

Поєму Иова, дівлячись по її головнім частям, написано, певно, ще до полоню. Щò появлено після полоню — ще мав зовсім інший дух: всюди в шому панує вже виразно закóн Му́сїїв; всюди богомільність и патриотизм; а думки про нагороду и мýки шогосвітані гешь ужє віросли. Єврєйський дух, ввїходючи сам у себе все бїльш ша бїльш, зүжуючись и стїсняючись задачею своєю — появиши царство святих на землі, вшеряв ужє шодї давню свою подвижність. Розійшлись Єврєї шодї рїзно з самостійними мудреця́ми Бенї-Кедємськими и Темáнськими, а пришодобились рóзумом до Персїв, пошїм до Грєків. Шкода́ ж нам, у сей перїод, шукáти в шїснóму Юдєйствї місця шакóму вільному, шакóму щїрому шворóві, що шак мїцно дїше пáхоцями номáднєго життїя и виявля ширóкий рóскид нарóднєго рóзуму. Смїливі дорїкання и гóрдї прошєсши Иова здавáлись би сучáсниками Єздри и Невмії богознева́гою. Смак до шеохвáнства и до шавмнічих Бóжих нáвїдок, що вбачáємо в Иовї, не панував ужє в Персївськóму перїодї; не пїдхóдишь від єго шакже и дрєвня богослóвїя Синів Бóжих, буншовлївих Дракóнів и шакє інше. Ще ж и самá мóва кнїги Иова мав в собї шакý мїць и красу, якóї не знайшї в шї чáси, як люде не говорїли вже, чїсшо по-Єврєйськї, и як ужє старосвїцька мóва

Єврейська зробилась мовою самих письменників. Минувши інші доводи того, що книгу Іова написано до полоню, укажемо на XX голову (сш. 14 и далі) пророка Єремія: в неї відко, що він читав сю книгу и поробив з неї виписки. Ось єго слова:

„Прокліший день, що я родівся! Нехай не буде благословення над тим днем, що породила мене мами! Прокліший той чоловік, що сповістив мого башька, говорячи: „Родивсь у тебе син“, и звеселив сим ёму сёрце! Щоб шому чоловікові було шак, як тим городам, що Господь поруйнував без ворошья! щоб він у ранці чув крик шрівого, а о полудні — лёменшъ, за те що не вбив мене, в ушроби мої мамери! Нехай би її живиш був міні могилою, щоб вона во віки мене не породила! На що я вийшов з ушроби мої мамери, аби шількі дізнавши муку та печаль, и щоб моє жишья погибало в зневазі!”

Хто прирівня сю виписку до красномовних наріканнів Іова, шой скаже, хто в кого виписав. Малосілля, важка хода слова, недосщача двєинкостии и паралельностии виявляють виразно, що не та вже сщала мова, не шой уже сщав поєштиний дух народу ид шой час, як писав Єремія, се всть — у другій половині VII столішья до Христя. Оце ж навряд знайдеця шакій Єврейш, щоб не дав книзі Іова місця в Єврейській словесності хоч штомá годами до полоню, чи шо коло 700 року до Христя.

Дальш у старосвєцину не пускав відсвоувати книгу Іова мова її, коли ж Єврейшам зда-

вця вона не дуже давньою, и, мовля, чуши вже в її Халдейщину ближчих часів. Ош же найновіці в них не вбачають ує Іові шованої мови а її идиотизми знаходяця в писаннях Амоса Осій и в пісні Дебори, що всі визнають за старосвіцькі. Мова кнїги Іова — найвиразніща Берейщина, найсушужніща, взорова. Знаходимо в її усі прикміши старосвіцького стилю, короткомовність, нахил до загадки, повороти енергичні, мов ковання молодом, шириню думок, без усякої сужости, — шаку, що зоставляє нам де-що відгадувати, и шу лобу дзвінкість, яка бува в металлі міцному и чистому. Немá в її вивченої ходи, яка буває звичайно в шакій мові що вже нею шількі пишуть, а не говорять. Грамáшка її нерегулярна, своєвільна, а про-ше склад слова повен здорової краси и смаку.

Не можна зрвуміши, яким робом пастала б кнїга Іова пізнїц визначеного вище часу. Не можна шакож відсвувати її й к Салимонівському периодові, як інші шого допевнялись. Досить буде шуш одного доводу. Упрóлозі Халдеї споминаюця, яко хижакі, що живуть адобиччу. Берей ж знали Халдеїв шакими перанїц часів Осій, царя Юдейського, и Манаїма (Менагема), царя Израїльського, чи шо коло 770 року до Христá. Тоді живий и мов різцем різаний стиль Салимонівський не поштуївсь ище перед плакущим казаннєм часів Бремївських. Кнїгу Прїччєй скомапновано частєво по наказу Бзєкїї (725-696 р. до Христá), и кругом сєго царя кушилась ціла академія писателів, що працю-

валя над параболішнією поєвією. Сама *Бзеківва* пісня,¹⁾ вельми схожа на поєвію книги *Иова*. Та й у *Исаїї* (коло 750 р.) багачько в шакого, що нагадує сю пішну поєму.²⁾ Обидва автори брали собі спільні виспіву поешішні, що, скажемо так, вишáli шоді на повішрі и були влáсностю кожного.

Оцє ж мўсимо, по всім новим виводам науки, визначиши місцєв пошáнню книги *Иова* у VIII столітші до Хришá. Рима шоді ще не було; Греки мали вже гáрні співу свої, ша не вмiли ще писáши; Бгйпеш, Осiрия, Иран, Индия и Кишáй пошáрiлись ужє у переворóшах розумових, полiшiшнiх и религiйнiх, як незнáний мудрєць, востáвшивсь вiрним дўху старосєвiцини, написáв для всєго свiшу висóке змáгáння чоловіка с шáвмничóю сiлою, на шiльгу кожному сєрцевi, що мўчицця и сумницця, бо в iй знáходиш вонó нáйвиразници нарекáння на свою дóлю.

Роздiвимося ж шцє, чи вся поєма *Иова*, написана однiєю рукою, и чи немá в iй ших прибáвок, якi порóблено мáло не у всiх стародáвних шворáх, скóро вони не мáють стóрогого вдинштва и дóбре визначеного плáну.

Чишáймо книгу *Иова* перєбiгом, шо й шодi поштерєжемó, шо ся поєма, шáкá велiшнiя в своєму цiлому обрáзi, не мáв плáвноi ходi в подрóбинах. Провóвi iї чáсшi не йдушъ у лад з вiришóваними чáсшями. Дє-якi рóзвiши iї покó-

1) Ис. XXXVIII, 10 и далі.

2) Прирiвн. найлiгє *Иова* XIV, 11 до *Исаїї* XIX, 5.

влююцця, або суперечляцця один з аднім. Довгі ўставкі перабиваюць шо шуш, шо шам найкращі суціліни. Іноді пішній бістрень живого слова зупиняецця и закінчуецця віршами мало-сільными. Не можна віясніши собі такої недоладности, іншим способом, як шим, що се в первовзорі пороблено добавки; бо, в своёму цілому образі, поёма збудована з великім смаком, и де-кошрі частіни її вівершено без найменшої хіби проши пвезіі.

Ош же, дівлячись шак на поёму, мўсимо озирáшись и на ше, що в Єврєів, шай у всіх народів східніх, писáшелі мали свей взорóвзір компоновáння, не шакій, як у наших лшерашўрах. Не все шо бўдушь добавки, де зупиняецця и дивўє нас хід поёми. Немá в її регулярного плáну; шим поёш, по своій уподобі, ширив свою мову не озирáючись на ше, цò було сказано попереду. Певна шількі рїч, що мова Єлиўсова вся написана однією рукою, а в монологах Иова годїлось би зачеркнуши хібá ошáнні стихї гол. III. и гол. XIX, ша де-кошрі ўставки в гол. XXXI, що списано до-кўши певно з двох редакцїй поёми; всі ж інші частіни маюшь висóкий и могўщий хід, яко швїр одного рóзуму, без пїдпáвок іншого áвтора.

Чошїрі головні частіни поёми здавáлись критичїї чимся чуднім: 1) пролог и епїлог; 2) місце від 7-го ст. XXVII голові аж до кінцї гол. XXVIII; 3) описáння крокоділа и бегемóша на кінцї монолога Єгови; 4) уся мова Єлиўсова.

Справді погляди пролога й епілога не йдуть у лад с поглядами поеми, та й не в одній речі. У пролозі и в епілозі намалёвано Иова, яко взір покори; злігодні ёго не вірвали в ёго з уст ні єдиноґо слова богозневаґи; всі ёго речі дішуть смиренним піддаванням себе Божій во́лі. Скоро ж він розпочинає свої нарекання віршем, мове ёго робиця сміливою, завзятою и ма́ло не богозневаґи́ю. Пролоґ здаєця швором періоду побожного и вельми прихильного до слўжи Бґові; поема ж виявля велику свободу реліґійну. Туш раз пораз прокидаєця буншовлівий дух номаднёго жиштя разом з ёго про́стою и гарічою вірою. Знов же в епілозі (XLII, 7) Бог зовсім оправдує Иова и признає, що він говорів гаразд про ёго, а в поємі картав Иова гнівно и ганить ёго за дурний рózум.

Яка б ні була сила сих по́гудок, а все такі їх óмалъ, щоб одділиши дві час́ти швору, що шак міцно злились ув одно́ ціле. Поєми не можна зрозуміти без пролога и епілога. Хоч у сих частінах, поема виявля реліґію, геть посунушту далёко що до чўштва, шак же в в них и óзнаки дўже про́шого кўльшу. Шкода́ дўмаши, щоб то сі дві частіни приписано до поєми за часів Бремї и Осїї: принїзивсь шоді вже рózум народній, не здолив би шак мислєцькі вернўшись у часи патриархальні и намалюваши давній побит серед нóвого. Поваґа оповідання шакож свідчить нам про ёго давнїсть.

Що до дрўгої шóчки, що не шрєба шукати в таких стародавнїх поємах швєрдо шоспавленої

логіки. *Иов*, міркуючи шути інше, ніж де інде, не прошиворічить сам собі; бо се він підіймаєця з свого занепаду до честивої високости, а пошім знов падає в смушок и нарікання на свою долю. То певно, що ся частіна книжки єсть поплуштана, де-що в ій попереспавлювано, а де-що поисовано, шількі ж се не приписка когò іншого, не новіща прибавка до поєми.

Думали шакож де-кошрі, що й описання бегемота и левіахвана вставлено кимсь іншим у поєму, ша и в сёмү помилялись. Вонó шо, правда, стоить не на своєму місці, и слабко звязано з попереднєю каршиною; ош же се шака здаєця по нашим звичаям лишерашурнім: у ших давніх людєй бували свої звичаї писання, як и свій смак. Головна ж сила в шомү, що сю частіну поєми мусимо полічіти до найкращих у всёмү шворі, як до сшілю, як до мови: шо што ж би приписав ій?

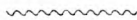
Тількі проши річєй Єлизєсових кришика вставє по правді.¹⁾ Сі рєчі розорляють гармонію будівлі в поємі. Воні шількі переказують удруже ше, цдó вже сказано в ій перше. Через сю ұставку мова Бгóви, що йде за нєю, вшрашила не мало ефєкшу свого. Ош же старóго шєкшту не підладжено під новий, бо пролог воставлено шількі с шрєма прияшєльми *Иова*: про Єлизєса нема в ёмү споминки; а Бгóва, почавши своє слóво після Єлизєса, обернє єгó до *Иова*, и карша

¹⁾ Eichhorn, Stuhlmann, Bernstein, de Wette, Ewald Hirzel, Knobel, Renan.

ёго так, наче нішто й не говорів після того, як замовк Иов. На послід, уе вишлові знов прописані шрі прияшелі Иовові; карша їх шяжко Ёгова за їх лукаві рєчі, вихваляючи щіре слово Иовове, а про Ёливеуса — ні словєчка! Ще більш, ніж сим недоладом, виявля себє ўставка Ёливієська шим, що мова и сшила її зовсім инший, ніж у всій поємі. Словарь сєго авшора чудний: багачько в ёго шакіх слів, що нема їх ні в рєчях инших бесідників, ані в инших писаннях Ёврейських. Він карша Иова не так, як шрі прияшелі ёго: зве ёго на имбї; любить довгі перєдмови; хвилозохство ёго мав хворми абстракшні и показує більш розумування, ніж чўшова. Сшила у ёго холодний, важкій, придуманий. Редакція! дє-кошрих стихів зовсім занєдбана (на приклад: XXXVII, 6 и 12). Мова в ёго шємна и шрудна не шим, чим у инших бесідників. Там шрудно дє-що зрозуміти через наше недосташне знання Ёврейщини в давніх її писаннях; шуш — через самий сшила химєрний и вїмудруваний. Там, опрїч ших вирів, що пописовані перєйщиками, всюди сїв щіре, золошо красної мови; шуш же, вїйнявши дє-кошрі частїни, всюди вбачавмо слабосїлля. Авшор перєйма рєчі поперєдні, пїдладжувця пїд них не мавши свого взорозвіру; перєйма навїшь и рєчі Ёгови, що йдушь пїсля ёго ўставки. Иноді він не доладу силкувця відказувати на пїшання Ёгови. Так ош ёго широкє описання грому (XXXVI, 27 — XXXVII, 13) всть не що инше, як мляве перемалєвування каршини, що

в слові Бггови намалёвана з великою силою. Хві-
зика в Єливіса місцями посунулася дальш, ніж
у монологах поперёд и позад ёго; хвилозохвия
ёго шакож сиїлица, ніж у ших монологах; швер-
дїц вона стоїть на основі своїй, ніж у Иова и
в ёго шрѣх пришелив, чесшиві ёго розумування
вже пошонишені; шількі ж не чуши в ёго словах
дихання гѣнія. Се все вкупи показує, що слово
Єливісове вставлене в поѣму шоді вже, як вона
стала шакою, якою прийшла в наші рѣки, —
вставлене, може, вже шоді, як по-Єврейські пе-
рештали говорити, а шількі писали, бо в виборі
виразів мало природи, чушима, шемла.

Не видно ні с чо́го, щоб кнїга Иова мала
сиєршу в Израїліїв дуже велику вагу. У ші давні
часи, як її написано, не була вона кнїгою кано-
нічинєю; ша й навнѣслі довго вважали її, зда-
ѣця, за швїр аршистїиний и мирський. Рабини
серѣднїх віків мали її за кнїгу хвилозохську и
кришкували її з великою свободою. Такого соршу
шѣксти не переховувались у давнину з обереж-
ністю. Кожне списувало собі копію по своїй упо-
добі. Неоднакові копіи бгали часом ув одну, спи-
суючи рядом усячину, що де знаходили. Сим
рѣбом передано нам сю давнѣзну пам'яшку пи-
саного слова зо всіми її ушкодинами, перекруш-
ками, приписками. Хвилобгїя вїяснила и по-
розрїзнювала багачько вже дѣ-чогó в кнїзі Иова;
ош же на віки зістанеця в її дѣ-що шаке, що
можна шількі догадувашись, як воно постало,
як воно мѣсило бѣши у перѣвзорі.

И О В.

Пересвіт Павла Рашай.

Був у землі Уць¹⁾ чоловік на ім'я **Иов**: був чоловік сей праведний, щірий, богобоязливий, цуравсь усякого зла.

И було в ёго сім синів и три дочкі: и мав собі сім тисяч овець, три тисячі верблюдів, пять сот пар волів, сім сот ослиць и велику челядь; и був сей чоловік значний між усіма на сході сонця.²⁾

И був у ёго синів такий звичай, що ходили один до 'дного, и ко́жен свого дня ставляв брата́м обід. **И** поси́лали вони послі закли́кати своїх трёх се́стер, щоб ийшли їсти й пити з німи. **И** як було скінчи́ця такий круг празникува́ння, прикли́че їх до себе **Иов**, освя́тить їх и принесе́ вранці́ жёртву про ко́жного з них, бо ка́же: „Може мої сини́ согрішили и забу́ди про Бо́га в своїм серці.“— Так чини́в **Иов** по всі дні житт́я свого́.

¹⁾ Країна в Аравійській пустині, коло Идумі.

²⁾ За Палестиною.

*

И сталося, що одного дня сини Божі¹⁾ прийшли перед Господа; прийшов з ними й Сатана.²⁾

И рече Господь до Сатани: „Звідкиля ти?“

И одвітує Сатана Господеві: „Обходив землю був усюди.“

И рече Господь до Сатани: „А чи бачив раба мого Иова? Немá такого другого на землі, — такого праведного, щірого, богобоязливого и щотак цурався усякого зла.“

И одвітує Сатана Господеві: „Хибá дарме боіцця Иов Бóга? Чи не обгородив же ти ёго кругом, и госпóду ёго, и все майно ёго? Чи не благословив же ти діло рук ёго, и хибá не розскінулись гурті ёго скрізь по землі? Ось простягни руку та коснісь добра ёго, — побачимо тоді, чи не дорекáтиме тобі в вічі.“

И рече Господь до Сатани: „Оддаю тобі в руки все ёго майно; тільки не касайсь ёго самóго.“

И одійшов Сатана від лиця Господнього.

И сталося, що одного дня, як ёго сини и ёго дочки іли й пили в старшого брата, прибіг до Иова вістанець и каже: „Були волі на оранці, а ослиці коло них паслись, аж ось набігли Савіяне та й позаймали. Рабів усіх порубали; я один утік и прибіг тебе сповістити.“

Ще він не договорив слова, коли ж прибіг другий и каже: „Божий огонь упав з неба; побил

1) Небесні истоти, що кругом Бога, як слуги кругом пана.

2) Сатана, се по єврейські — протівник, що не нахиляєця під Бóжу правду, такий злоріка, що перед Бóгом обвісить людей и гаянть найкраще ёго твориво.

й гурті й рабі, и пожёрло; одін я втік и прибіг тебе сповістити.“

Сей ще говорить, а вже прибіга інший: „Халдеї скúpились тромá купами, кинулись на верблюда и позаймали. Рабів усіх порубали; я одін утік и прибіг тебе сповістити.“

Ще сей не договорів слова, аж прибіга інший: „Твої сини и дочки їли й пили в старшого брата. Коли ж схопицця страшénний вітер с того боку пустині; похитнув усі чотірі рогі будінка, упав будинок на молодіж; побіло всіх, одін я втік и прибіг тебе сповістити.“

И встав Иов, и розідрав на собі одéжу, и острів собі гóлову, и простягсь на землі молячись и рече: „Наг вийшов я з утроби матері моєї, наг вернусь и в утробу матері — землі.¹⁾ Господь міні все дав, Господь у мене все и взяв. Да благословіцця имѣя Господне!“

У всёму сёму не согрiшив Иов и не пробóвкнув нарекання на Бóга.

И сталоь, що одного дня прийшли сини Бóжі перед Гóспода; прийшов між ними й Сатана́ перед Гóспода.

И рече Господь до Сатані: „Звідкіля ти?“

И одвітúе Сатана́ Господéві: „Обходив зéмлю, був усюди.“

И рече Господь до Сатані: „А чи бачив раба мого Иова? Немá такого дрúтого на землі, — тако́го праведного, щірого, богобоязливого, и щоб

¹⁾ У первóвзорі сказано: „нагий туди й вернусь“, бо утроба всіх утроб — земля, мати всіх людей.

так цуравсь всякого зла. Він и тепер такий же непорочний, а ти підняв мене зруйнувати його марно.“

И одвітує Сатана Господєві: „Шкура за шкуру:¹⁾ чоловік оддає все що має, абі себе врятувати. Ось простягни руку та коснісь його костей и його тіла, — побачимо тоді, чи не дорекатиме тобі в вічі.“

И рече Господь до Сатани: „Оддаю тобі його в руки, тільки не касайсь його жи́зни.“

И одійшов Сатана від лиця Господнього.

И окрив Иова поганим струпом від підшви ногі його та аж до голови; и сидів Иов на поелиці, и оскрбував з себе гній черепкєм.

Каже тоді жінка його до його: „Доби ти будеш держатись праведности? Покинь Бога та вмірай.“

И відказав він їй: „Ти говориш як безумна. Хіба нам тільки добре приймати від Бога, а лихого й не приймати?“

У всімү сёмү Иов не согрiшив устами своїми.

И прочули про його недобю три приятелі його, Блхваз Теманський,²⁾ Валдад Савхейський и Сохвар Минейський, и рүшив кожен из свого краю, и зійшлись докупити, щоб и йти вболівати над ним и розважати його.

И, знявши зда́лека о́чі, ледві познали вони його, и заплакали в гóлос, и пороздирали на собі

¹⁾ Се такє прислів'я, проти того, що чоловік найбільш стоить за свою шкуру, а за все инше не так-то.

²⁾ Теман — Країна в Идумєї, сла́вній своїми мудре́цями. Дві йнші країни не відомо які, та ма́будь не далєкі від Темана.

одежу, и підкидали вгору пил з дороги, щоб сипавсь їм на голову. И сиділи коло ёго на землі сім день и сім ночей, и ніхто з них не вваживсь озватись до ёго словом, вбачали бо, яка велика туга ёго.

Відкрив тоді Иов уста свої и прокляв день родін своїх.

И почав Иов и речє:

Погибни день, що я на світ родився,
И тиха ніч, що прорекла: „зачався!“

О, щоб той день узівся темнотою,
Щоб не світів Господь на ёго звєрху,
И світ над ним не засіяв во віки!

Нехай ёго густий обійме мóрок,
Нехай ёго важка окріє хма́ра,
И померки исповнять ёго страхом!
О, щоб ту ніч пожєрла тьма страшєнна,
Щоб не лічив її ніхто в роковім крузі,
И в місяцях не давано їй місця!

Нехай та ніч во вік неплідна буде,¹⁾
И радощів нехай вона не знає!

Да проклянуть її що проклинають
Шкодліві дні и померки наводять;²⁾

1) Се єсть, щоб ніхто вже в неї не народився.

2) Думали тоді люде, що можна проклясти день нещасливий, як оце й Иов в великої печалі робить. У східних стóровах и тепєр ще ймуть віри чарівникам, що ніби вони своїми проклинаннями визивають з моря великого кита чи дракона такого, що приглине сонце и від тогò б то настануть по землі померки, серед тємряви дня.

Да вигаснуть зарані її зорі,
Нехай жадá вона даремне світу,
И любої зорі очей не бачить, —
Що матері утроби не закрила
И не спасла мене від мук великих!

Чом я не вмер у матері в утробі,
Рожаючись чом не зітхнув дихання!
Про щó мене пестили два коліна,
И два соски малóго годували?
Тепер би я лежав собі впокійно,
Опочивав сном тихим, безпробудним,
Як сплять царі и дүки имениті,
Що помники собі побудували,
Як сплять князі, що золотом чертоги
И сріблами світлиці наповняли;
Або як той захований недорід,
Що Божого очима дня не бачив.
Там¹⁾ грішники перестають буяти,
Там томлені знаходять опочивок;
Невóльники лежать, простягшись любо,
Байдуже їм про осавулу злого;
Там сходяця великі из маліми,
И панської раби не знають воли.

Про щó сей світ нещасному згодівся,
И на що жизнь — кому життя гіркее,

¹⁾ У смертній країні, під землею, що, за Иова, розуміли собі люде на взір усыпальних склепів, и що ніби там люде все ще якось зостаюця одні до 'двого, наче на сім світі.

Що смерті ждуть, а смерть прийти не хоче,
Зовуть її, шукають, наче скарбу,

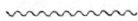
И трусяця від радіщів великих,
Побачивши близьку свою кончину?

На щò про щò, коли Господь дорóгу
Загородів и темряву насупив?

Не хлібом я, зітханнями годуюсь;
Не воду пью, стогнанням розливаюсь.

Чого боюсь — уже й передо мною,
Всі злігодні на мене обернулись.

Ні певности, ні миру, ні спочівку,
Все нові та нові міні муки!

Почав тоді Єлихвáz Темáнський и рече:

Коліб тобі не гірко було слухать...
Та хто живе в устах удержить слово?

Навчав всі людей на добрий розум
И покріпляв знемóжени руки.

Твої слова держали — хто хитався,
Ти зміцнював коліна слабосильні.

Тепер же сам, в недóлі и турботі,
Ти хилився г' сирій землі від туги.

Хибá ж не ти надіявся на правду?
Хиба ж не ти вповав на свою щірість?

Згадай лишень, хто погибав безвінно?
Колі и де погублено правдивих?

А я видав, що хто орав неправду,
Хто сів зло, той пожинав скорботу.

Дихне Господь — и зникнуть нечестиві,
Попадуть їх дихання його гніву.

Рикає лев — заглушить йому голос,
И левчуків повибиває зуби.

Могучий лев без піщи погибає,
И левенят розгублює левіця.

Таємню річ донесено до мене,
И слухав я, як мимрило щось тихо.¹⁾

У темну ніч, серед понурих думок,
Ув обляги, як сон людей обійме,

Великий сум пронів міні все тіло,
Від остраху тремтіли мої кісті.

Дихнуло щось коло мого обличчя,
И до горі піднявся у мене волос.

Стоїть — дивлюсь — и бачу и не бачу —
Ні облику, ні віду, ні постави...

Ущухло все — и чую ніби голос:

„Хто праведен перед судом Господнім?
Хто без гріха перед творцем небесним?

И слугам²⁾ він своїм не довіряє,
И в янголях вбачає неправдивість.

То що ж йому ті, що живуть у глині,
И на пилу збудовані земному?

Погинули б вони поперед моїм.

1) Щоб не сумнівся Иову у його розумуванні, Єлихв'яз відумав, ніби до його було таємниче слово Боже у привидді.

2) Святим істотам, що названі перше синями божими.

Між ранком би и вечором почезли;
Де діліся ніхто й не дознавався б.
Порвалась би верівка в їх наметі,¹⁾
И згінули б, ума не засягнувши.“

Кричи, зови, — ніхто не обіздеця.
Котóрому з Святих²⁾ жалітись будеш?
Безумний сам гнівóm себе вбиває,
Зайдливий від думок своїх сохне.
Я бачив, як дурний розкоренився,
Та я прокляв ёго оселю марну.
Ёго сини безпечности не знали;
За ворітьми³⁾ їх біто без защити.
Ёго врожай голóдний поїдає,
Прорубує тернову огорожу,
И хижакі добро ёго розно́сять.
Бо не з землі недóля виростає,
Не с по́пелу росте лиха година.
Ми рóдимось турбóти дознавати,
Так як орля — під хма́рами літати.

А все такі я б оберну́всь до Бóга,
Всеви́шнёго благав би я щоденно.

1) Так собі малює східня поезія смерть. Намёт у неї — тіло, а верівка — що дерить намёт — душа.

2) Янголів.

3) Ворота в східніх городах все одно що в нас — рíнок, чи судне місто. За ворітьми чиниця суд и праву́юця всі великі справи життя грома́дського.

Велике він и несказанне творить,
Він безлічно дива свої являє.

Лице землі окроплює дощами,
И на поля пускає з неба воду.

Смирénного возно́сить на висóкiсть,
Мизérного из нýжди визволяє.

Безбóжникам псує ледáчи ráди,
И не дає рукáм iх зла чинити.

Лука́вого лука́вством ёго лóвить,
И хiтрого у хiтрощах тумáнить.

У день вони́ як серед ночi ходя́ть,
И по́лапки шука́ють о полóднi.

Тим бiдного iх меч, устá, минáє,
Безсiльного не вхóплять сiльнi руки.

Верта́вця нещáсному надiн,
И закривá несiту пельку злóба.

Блажén кого Госпóдь остерегає,
Не відверта́йся од Бóжого кара́ння.

Порáнить він и перевья́же ráну;
Ёго рука́ удáрить и заго́ить.

Шiсть раз тебе́ избáвить од скорбóти,
И в сémий раз нещáстя не дiзiяєш.

Спасé тебе́ від смёрти в голоднечу,
И від мечá застúпить серед бою.

Лихий язiк, як бич, тебе́ не вдáрить,
Не знáтимеш руiни, як настане́.

В голо́дний рiк и в лихолiття бóдеш
Смiятися, и звiрь тебе́ не займе́.

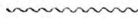
Бо ти й суху зєднавш собі зємлю,
И всїка тварь прихїлиця до тебе.

Побачиш мир кругом свого намету,
И на полі у тебе буде повня.

Твій рід и плід розмножиця на світі,
И памолодь кругом тебе ростїме.

И пїйдеш ти на той світ повен віку,
Як на гумно копа пшениці добра.

Оце тобі розумне міркування;
Збагні егб, користуйся ним, друже.

Почав тоді Иов и рече :

О, хто б узїв та зважив моє горе!
Хто б на вагу зложив моє нещастя!

Будо б вонó піску морського важче:
Того й гірке, досадне моє слово.

Я стрілами Господніми постріян,
Отруту їх душа мой впиває,
И Божий страх на мене ополчився.

Хибá рика онагра серед паши?
Хиба ревуть волі, як їсла повні?
Хиба піснү ідять без соли страву?
И що за смак в яйці без жовткови́ни?

Оттак же й я душею одвертаюсь
Від усєго, щó ста́лось моім хлібом.

Коли б Господь спевнів моє жадання
И дав міні чо́го я сподіваюсь:

Нехай менé розда́вить ёго сила,
Ёго рука́ — порвé мое диха́ння.

Була́ б тоді́ міні́ в тому́ одра́да,
Була́ б міні́ в тому́ яка́сь поті́ха,
Що́ не лама́в я Бо́жого зако́ну.

Чи́ бу́де ще́ снаги́ в менé до во́лі,
Що́б до кінця́ терпі́ти й упова́ти?

Хиба́ моя́ снага́ тверда́ над ка́мінь?
Хиба́, як мідь, крі́пке у мене́ ті́ло?

Тепе́р я сам собі́ не до́віряю,
И хто́ мене́ підде́ржить перед Бо́гом?

Неща́сному́ — підмо́га ёго́ дру́зі,
Хоч би́ з біди́ забу́в и страх Госпо́день.

Брати́ мої́ неві́рні, як то́й бістрень,
Що́ дзюркоті́ть на прóвесні́ в доли́ні.

Бі́жить шумі́ть зламавши́ зі́мню кри́гу,
Наду́вшись водо́ю сні́говою.

А в за́суху нема́ ёго́ и слі́ду;
Прийши́й жарі́ — шко́да ёго́ шука́ти!

Задля́ ёго́ зверта́ють карава́ни,
Иду́ть степо́м и ма́рне погиба́ють.

Тема́нські́ и Са́вські́ подоро́жні
Наді́ялись на лю́бе водо́пійло.

Шко́да бу́ло впова́ти на про́йву:
Прийшли́ — нема́! страше́нна́я ома́на!

Так ви́ мене́ зведі́ в мо́й наді́ї:
Злякала́ вас тяжка́ моя́ при́года;

Хиба я вас прошу́, щоб наділили
Мене яким достáтком, або грішми?
Хиба менé з нево́лі визволя́ти,
Чи в розбиша́к вам трéба одбивáти?
Навчíte менé — мовчáтиму я мовчки;
Скажіть міні, в чому́ мій гріх великий?
Соло́дкі слова́ свято́ї прáвди;
Якá ж корі́сть из вáшого докóру?
Ви судíte мої гіркі́ рéчі;
В кого́ боліть, той стóгне хоч на вітер.
Напáли ви гуртóm на сиротíну,
Копáєте прія́телеві йму.
Погляньте лиш міні у вічі прóсто, —
Побáчите, котóre з нас лука́вить.
Верні́теся — нехáй не бóде кривди;
Верні́теся¹⁾), я прáвду возглабóлю.
В моїх слова́х не зна́йдете лука́вства,
Я зна́ю й сам, щò прóсте, щò кривéв.
Ми на землі — щò вóїни у слóжбі,
И наші́ дні — щò на́ймитова прáця.
У полі́ раб шука́е прохолóди,
А на́ймит жеде тяжкóго заробітку;
Я ж місяці и дні лічу́ журбóю,
На пай міні́ важкі́ упáли но́чі.
Ляга́ючи, „Коли ж той сві́т?“ пита́ю.
А ніч идé, идé собі повáгом,
И му́вами до рáнку я годую́сь.

¹⁾ Тут пріятели, ма́буть, повставáли, ніби хóчуть по-
вйнути Иова: так ім дошкóлило прáведне ёго слóво.

Окрьлося все тіло мое стру́пом,
Порéпалась и полупілась ко́жа.
Мій день летіть як човник у верста́ті,
И вороття́ не буде мої́ до́лі.

Ой спогада́й,¹⁾ що жизнь моя — як вітер,
Моїм очам не бачити вже щастя.

Подівися — нема́ мене на світі;
Шукатимеш — не зу́дриш мене́ о́ком.

Иде-пливе́ хмарі́на та й зникáв:
Не вёрнеця́ хто зйде в преиспóдню.
Не вёрнеця́ до рідної домі́вки,
Ніхто́ ёго́ не вийде зустрі́чати.

Отта́к уста́м дава́тиму я во́лю:
Неха́й ду́ша ва́женне вилива́в,
И се́рденько забáвиця слова́ми.

Чи мо́ре я, чи зві́р морський страше́нний,
Що ти мене́ зупі́нюєш — га́муєш?

Кажу́ собі: „Хоч сон мене́ поті́шить,
Пості́ль мо́я спокóить трóхи му́ку.“

А ти мене́ що-раз ляка́єш сна́ми,
У прі́видки трі́вожиш мою́ ду́шу.

Тим смерть міні́ любі́ща над дихáння,
Моїм ко́стам зотлі́ння я бажа́ю.

Зника́ю вже, відхо́жу з се́го світу;
Покинь мене́, бо дні мо́ї — як па́ра.

Що́ ми таке́, щоб ти на нас диві́вся
Не забу́вав, що живемо́ на світі,

¹⁾ Рече́ до Бога.

Оглядував що-ранку нашу душу
И пробував, які ми, що хвилини?
Чи довго ще очей з мене не спустиш
И не дасі хоч слиню проковтнути?
Чи я згрішив, то щò тобі до того?
Про щò мене що дня достерегати,
И цілитись на мене що години?
Чом від гріха мене ти не очистиш?
Чому з мене неправди не обмиєш?
Оце ж уже земля мене присипле;
Шукатимеш — не знайдеш між живими.

Почав тоді Валдад Савхейський, и рече:
Чи довго ще сплітатимеш химері,
И голос твій бурхатиме, як вітер?
Хіба Господь закон свій переминить,
И праведнихъ неправо покаравъ?
Твої сини згрішили перед Богом,
То й попустів Господь їх у погйбель.
Коли ж и знов обернесся до Бога,
Помоблисся всевишньому Владиці,
Коли ти жив на світі без лукавства,
То певен будь — оглянеця на тебе.
Він праведність твою судом окрив,
И щò ти мав с початку твого віку,
Покажеця малим у новім щасті.

Сягні лишєнь умом у давні давна,
И мудрости в батьків позич святої

(Бо вчора ми постали — що ми знаєм?
Ми по землі мов тінню переходим), —

Вони тобі розкажуть и з'ясують,
Святі слова на серця свого виймуть:

„Хіба росте папірус уз болото,
И рогозів живе в безвідній сусі?”

Ще молодів, ніхто її не різав,
А перш трави усякої нзсохне.

То так и той, хто забував Бога:
Неправого надія погивав.

Нема йому ні певности, ні сили,
Їго снага — що наукова сітка.

Шкода йому об хату обпіратись:
Не відержить, впаде його будівля.

Ось дерево на сонці зеленів,
И вітами нагнулось за ограду,

Коріннями вчепилось у каміння,
И глибоко вросло аж до граніту.

А викопай, то й місце його рідне
Йму чуже и неприязне стане.

На тій землі ростіме інше дерево,
И віттами делітїме на сонці.“

Ні, правого Господь не відпихав,
И грішному руки він не простягне,

Колись тебе він щастям нагородить,
Веселостю уста твої наповнить,

А ворогів твоїх стидом окриє,
Намети злих як вихрем позривав.

Прийняв тоді слово Йов, и рече:

О, знаю!, так! воно ж бо сему й правда:
Хто без гріха, без кривди перед Богом?

Хто з ним на суд, на про словесну стане, —
Не оправдять и тисячнього слова.

Могучий він и мудрий супротивник;
Нема того, хто встоить проти його.

Перенесе куди захоче гори
И в ярості зовсім їх переверне.

В його земля аж ходором заходить
И задріжять її стовпи-підпори.

Він повелить — и сонце не зіходить;
Кладє печать на зорі нечисленні.

Один собі намет свій напинає,
И по верхам морської хвилі ходить.

Создав він Віз, Волосожар и Квочку,
Світлиці геть по той бік окіяну.

Він чудеса невідомі творить,
Його дивам ніхто не знає ліку.

Иде, грядє — и я його не бачу,
Летить, шумить — я розумом сліпую.

Чи візьме що — ніхто його не впійнить.
Ніхто йому не крикне: „Що ти робиш?“

Розсérdившись, Господь не прохолоне,
Поки йому не вклоняця протівні.

То як же я стояв би проти його,
И нехтував слова його святії?

*
.

Хоч би зовсім я правим почувався,
То й то б свого суддю благав словами.

Хоч би й озв'явсь благий на мої речі,
Не думав би, що він почув мій г'юлос, —

Він, що огнем и бурним д'ухом дише,
Він, що не знать за що мене карає,

Що не дав перевести дихання,
И через край г'иркої наливає.

Чи силою, то скаже: „Я готовий!“
Чи через суд, він скаже: „Позивайте!“

Я був би прав, колиб мій рот зат'явся¹⁾;
Не винуват, колиб мене він зганив.

Я праведен, про жизнь міні байдуже,
Я не боюсь умерти за се слово.²⁾

Нехай собі; я вже сказав про Б'юга:
„Він праведних и нечестивих г'убить.“

О, хоч би він убив мене від разу!
Ні, йому сміх из р'юби неповинних!

Ледачим він оддав у руки з'емлю,
Закрив лице її лукавим суддям;
Колі ж не він, то хто? скажіть на милость!

¹⁾ Иов, сміливою гиперголою, хоче сказати, що колиб він задумав судитись из Б'югом, то уста б його говорили не те, цю йому хотилося би довести.

²⁾ Не маючи надії докзати перед Богом свого права, Иов, досадує на сам'юго себе, и згорда озивається праведним, хоч би йому за своєю сміливість зарас и вм'ерти.

Літа мої біжать, як скорохóдець:
Біжать — летять, из щастям не зустрівшись.
Пройшли вони без сліду, як той чóвен,
Як той орёл, що здóбич доганяє.
Коли знав: „Забóду моє горе,
Покіну плач, возвеселюсь душею“,
То страх менé обійме за мій смóток,
Бо знаю — ти менé не оправдáєш.
Вже я давнó осóджений у тебе, —
Про щó ж міні дарémне турбувáтись?
Нехáй би я обмився снiгом чiстим
И щóлоком помив безвинні рúки,
То ти менé в нечiсту яму вкiнеш,
И будó я гидкий моїй одéжi.
Я Богові не рiвня, щоб змагáтись
И вкúпi йти судóm судiтись правим.
Бо нiкому мiж нáми розсудити,
На нас обóх грiзнó пiднiяти рúку.
Нехáй би вже він пáлицю покiнув,
И óстрахом не мúчив мою душу.
Озався б я до ёго не лякáвшись,
Бо в сёрци я не той, якiм здаюсл.¹⁾

Душá моá втомiлась побивáнням, —
Нехáй уста говорáть без упiну
И плáчеця гiркéв мов сёрце.²⁾

¹⁾ Совiсть у Иова чиста. Се Господь попустив не-
правдi залякати ёго, щоб не адолив ёго розум аборонати
праведнiсть.

²⁾ Иов усе ще думає, що ёму буде смерть за ёго
смiливі рéчi.

Не осуждай так хутко мене, Боже;
Снажи міні, за щò твій гнів на мене?

Хіба тобі утіха з мого ліха,
Що відопхнув мене, своє создання,
А грішникам присвічуєш на суді?

Хіба ж и ти людські мавш очі,
И дивися на світ, як грішні люде?

Хіба твій вік такий, як чоловічий?
Твої літа хіба такі, як наші?

Що ти гріхи мої перебіраєш,
Переступу дошукуєся грізно,

Хоч знаєш сам, який я неповінний,
И що ніхто від тебе не заступить!

Твої рука трудилась надо мною —
И ти мене збагнітувати хочеш!

Ой спогадай, що ти мене, мов глину
Зліпив, скруглив, — и хочеш в прах розсіпати!

Ти ж сам мене, як молоко, очістив,
Як сир, згустив, упорав, приспособив.

Одаг мене ти кожею тонкою,
И жилами обвив премудро кісті.

Мене життям и ласкою ущедрив,
Достерегав, беріг мого дихання.

И ось вонò, щò ти у серці мислив!
Таку міні судив ти щасну долю!¹⁾

¹⁾ Иов говорить такъ, ніби справді думає, що Бог на те ёго спёршу ушаслівив, аби потім гірш ёму дощєкті бідєю.

Абі тобі за гріх мене картати,
И ні єдиної вини не извинити!

Чи винуват, то горе міні, горе!
Чи праведен, то глянуги не смію:
Соромлюся мизерности моєї.

А підіймусь — ти, мов той лев, на мене
Наскакуєш, щоб дух мій залякати.

Свидітелів на мене знов виводиш,
Удвоюєш проти мене завзяття,
Один за 'дним тіснять мене лихий.

Про що мене ти из утроби війняв?
Умер би я, ніхто б мене не бачив,
И був би я, мов не зачавсь, не склався:
З утроби я у землю перейшов би.
Хіба мій вік не сон? Стривай же,
Хоч трохи дай міні повеселітись,
Поки спущусь без вороття між люде,
У глибин'ю, в страшенну преисподню,
В країну тьми, у померки довічні.
Там смертня тінь, не-поряд, руйнувіна;
Там день одно, що темрява нічна.

~~~~~
Прийняв тоді слово Сохвар Минейський, и рече:

Чи вже ж мовчать, як хто горазд говорить?
Хіба вже й прав хто густо словом сипле?
Чи на тебе не знайдеця розумний,
Щоб ти глумівсь, не мавши собі впину?

Ти Бóгові сказав: „Я маю рóзум;
В твоїх очах я чїстий, без пороку.“

Нехай же Бог до тебе возглаголе,
Уста свої одкрив та промовить,

Що він тобі явив свою премудрість
И тайнаа своїх великих думок:
Вбача́тимеш, що він ще й милосерден.

Ти думавш збагнеш премудрость Бóжу,
И сягнеш, умом до ёго правди!

Не сягнеш, бо вища вона неба,
И не збагнеш, бо глїбша над безодню.

Удовжиню він довший всёго світу,
А завширшкї він ширший окиану.

Захоче він — и грїшник у темніці;
Звелить — и суд згромáдниця на злóго.

Умїє він познати виновáтця,
Відкрив грїх, де й не в догáд нікому.

И дурень сим до рóзуму дійшов би,
И син осла́ почáв би мїркувати.

Оттїм же то, коли вернувь до Бóга,
И простягтї до ёго рúки хочеш,

Колї свій грїх ти на рука́х обмїнеш,
И виженеш с твого намету крївду;

То смїливо підїймеш чїсте око,
Стоїтимеш на правді не боївшись.

Всі болестї, скорбóти твої зникнуть,
Забудеш їх мов повїдь веснянью.

Грядущев сййне тобі полуднем
Теперешне яснїтиме як ранок.

Здобудеся впокою и вповання,
Огледисся та й ляжеш собі спати.

У сні тебе ні що не потривожить;
Леститися до тебе будуть люде.

А очі злих на віки потёмніють,
Не знатимуть, як из турботи вийти,
Надія їх — дихання перед смертю.

Прийняв тоді слово Иов, и рече:

Нема бачу й народу більш на світі;
Як помретé то зникне вся премудрість.

Тим часом я такий же маю розум,
Я ні в чому не буду пасти задню.
Та й хто того, ще ви реклі, не знав?

Сміховищем я став у своїх друзів, —
Я, що сам Бог до мене озивався!
Я здався вам, невинний, чистий, на сміх.

Гордуйте, бо щастям надуліся:
Нещасному в людей одна зневага.

В розбійницьких наметах тихо и мирно,
И грішники живуть собі безпечно,
Дарма що ім правіця стала богом.¹⁾

---

¹⁾ Що вповають на одну свою силу. *Dextra mihi deus*
(*Aeneida*, X, 743.)

Спита́й скота́ — и він тебе́ на́учить,¹⁾
В небесних птиць — вони тебе́ наставлять.

Скажи́ землі — вона́ тобі зъясу́є,
И ри́ба річ премудру твою́ змовить.

Хто між ними́ не зна́є й не вбача́є,
Що Бог созда́в и сотворив вселенну́,
Що все живе́ — у Го́спода в прави́ці,
В єго руці́ — диха́ння чоловіка?

Хіба́ слова́ не ухо розби́рає,
Так як уста́ смаку́ють вся́ну пи́щу?

Премудрости́ шука́ти тре́ба в сівих,
Бо ро́зуму, хто до́вго жив, набра́вся.

У Го́спода премудро́сть и поту́га,
Со́віт благи́й и ро́зум він да́рує.²⁾

Що зруйнува́в, то́го ти не збуду́єш;
Из єго рук не ви́зволить могу́щий.

Зупи́нить він — и пересохнуть́ ріки,
А повелить́ — покри́ють во́ди зе́млю.

В єго́ руці́ и си́ла и премудро́сть :
Обма́нщика з обма́неним він ба́чить.

Займа́є він в поло́нь гетьма́нів го́рдих,
Тума́нить він наро́днім суддям ро́зум.

---

¹⁾ Иов знов бере́ думку, що промовив на початку сво́її речі, и доводить, що Сохва́р не сказа́в нічо́го дивного́ або́ вельми́ розу́много.

²⁾ Иов хо́че е́тим до́вгим сло́вом про Бо́же вели́ччя довести́, що він не згірши́й красно́мо́вець над Сохва́ра.

Розв'язує царям їх шабельтаси,
Верівкою упóперек їх в'яже.
Священників одвóдить у невóлю,
Богáтого руйнує до остáнку.
Заціплює уста краснорічіві,
И відійма премудрость у премудрих.
У гóрдоцах сорóмить пишне пáнство,
Підпéриси розв'язує потужним.¹⁾
Безóдню він на сóнце підіймає,
И тёмряву освiчує зтрашённу.
Впотужнює наро́ди и руйнує,
То шiрить iм, то зúжує грянiцi.
У прiводцiв він рóзум одiймає
И вóдить iх пустiнами без шлiху.
Мов полáпки, без свiтла, у темнóтi,
Мов п'яни́ слонiююця розумнi.
Такi дивá вбачáли моi очi,
Чувáв мiй слух и серце розумiло.
Я знаю все, чо́го ви здобули́ся,
Не ни́жчий я нi в чо́му перед ва́ми.

До Гóспода озвúся з моiм слóвом,
Ёму пода́м на суд увесь мiй по́бит.
Ви ж зна́єте однi лука́вi плéтнi,
Ви лiкарi для ме́не не потрібнi.

---

¹⁾ Пояс у схiднiх наро́дiв знаменúє силу в бою. Шя-ро́ка одéжа держiцiя там поясом; розв'язати кому в бою поя́с — одно й те ж самé, що обезсилити.

Мовчати б вам, то й то б уже був розум:
Здавалося би, що й ви не безголови.

Послухайте ж мої оборони,
Смирітеся перед правдивим словом.

Ви хочете служити лукавством Богу;
Неправдою до єго підлеститесь?

Чи то ж бо ви — избранники Господні,
Чи речники за Господа на суді?

А що, як він загляне вам у серце?
Чи ви й єму напустите туману?

Він первих вас за кривду покарав,
Дарма що ви кривили задля єго.

Чи вас єго величчя не лякав,
И Божий страх вам серця не тривожить?

Розсіпались, як поліл ваші притчі,
Твердій свій мур з гязі ви мурували.

Идіть собі, я буду говорити,
Яка б міні за се біда ні склалась.

Держу в устах мов мизерне тіло,
Держу в руці мою убóгу душу.¹⁾

Господь мене вбивав без оцáдку,
Одно міні восталось — оправданья.

А може тим спасусь від злої смерти,
Що грішнику не дано бачити Бога.²⁾

---

¹⁾ Се прислів'я, а розум їх такий: Чи пан, чи пропав, а буду говорити; наважився оттак и так чинити.

²⁾ Він важиця між двомá противніми думками. Раздумав, як се мало не всюди думають на сході, що не можна побачити Бога та й не вмерти; а друге: розважá себе тим, що Бог не покаже себе грішному.

Послухай те ж нескривленого слова,
И щіру річ ловіте своїм ухом.

Судітися готів я перед Бóгом:
Бо правдою из сýду вийду чістий.

Нема́ того, хто вкаже мою кривду,
А зъявиця — замóвкну я на віки.

Од двох тільки річєй менє помілуй,
Щоб я не кривсь від тебе в моім серці:

Не роздавї мизєрного рукою,
И не лякай менє велїким страхом.

Тоді питай, відказувати б́уду,
Абó міні на дóпитки відказуй.¹⁾

Скажи, в чому́ тобі я провинився,
Скажи, які мої грїхи и кривди?

Чогó лицє від мене одвертаєш,²⁾
Менє собі за вóрога вважаєш?

Не вже сухий листок лякати хочеш,
Солóмину на вітрі здоганяти,

Що ти міні страшні вирóчки пишеш,
Винóпуєш грїхи мої с коліски?³⁾

Закóвуєш в кайдани мої нóги,
Наглядувєш ступні мої мизєрні,
И навкругї ямки міні копаєш,

---

1) Далі іде ніби судова справа Иова, що з великого жалу одважує жиань, доступившись до Бóга.

2) Иову здаєця, що Бог не знає вже, що ёму й казати на допитки праведного чоловіка.

3) Иов, почуваячись праведним, думав, що Бог судить ёго за ті грїхи, що він провинив ще й сам себе не пам'ятаючи.

А я леж́у, валяюсь поро́хнею,
Оде́жею, що міль попро́їдала.

Хто наро́дівсь на Бо́жий сві́т від жи́нки —
Недо́вгий ві́к, скорбо́ти до́вчі ма́в.

Підня́всь, процві́в — и в́я́не мов та кві́тка;
Ви́жить як ті́нь, що по́лем пере́ходитьь.

И ти се́го́ очі́ма по́жирáеш!
Злиде́нного суди́тись по́зивáеш!

Хто чи́стоту́ з нечи́стого добу́де?
Ни́хто!

Ко́ли злі́чив ти дні́ лю́дської́ жи́зни
И міся́ці при́значив, скі́льки жи́ти,
Ко́ли ти дав ко́роткий ві́к лю́дині,
То не диві́сь на не́ї хоч під ве́чір, —
Неха́й вона́, як на́ймит, відпо́чине.

И де́рево яку́сь на́дію ма́в:
Хоч зру́бане, ще ми́слить зеле́нги,
И па́ростки пу́скáв мо́лодій.

Ище́ й то́ді, як ко́рiнь є́го́ стру́хне,
Як у зе́млі са́мо́ за́мре́, за́со́хне,

Неха́й во́да прила́щиця до́ є́го —
И зно́в воно́ зе́лене пу́стить ли́стя.

А чо́ловік умре́ — и не здви́гне́ця;
Зі́тхне він ду́х — шука́й є́го́ де хо́чеш!

Як о́зеро, за́со́хши, не на́лле́ця,
Або́ рі́ка не ве́рне́ця, изся́кши:

Так чо́ловік, про́стáгши́ся, не вста́не,
Не схопи́ця, по́ки на не́бі со́нце,
На ві́ки сон оби́ме є́го ті́ло.

О, хоч би ти сховав мене в могилі,
Щоб я зождав, поки твій гнів перейде,
И знов згадав про мене, де я дівся!

Та ні! хто вмер, не вернеця між люде¹⁾

А ждав би я, мов воїн у стражнійці,
Що ти мене ким іншим переміниш,

Позвеш мене до себе на розпрóси²⁾

И діло рук своїх изнов огледиш.

Колі ж бо ні! мене ти назиравш,³⁾

Чрїхі мої, переступи знай лічиш.

Ти вірок мій ховаєш під печаттю,

Видумуєш на мене дівні речі.

Мов та горá помáлу порохніє,⁴⁾

И сиплеця камінням кругом себе;

Мов та водá руйнує круту скелю,

Або рика зливає побережжя:

Так ти людські надії розрушаєш.

---

¹⁾ Иов хитаєця між одчáянням и надією. То вдá-
рить ёго той хвакть, що чоловік не воскресáє; то думає,
що Бог, колиб схотів, зміг би ёго оживити, и рівні себе
на тїм світі. під землею, до воїна, що вартує, ждучи пе-
ремїни.

²⁾ Иов, у ті минути, як він уповá, що Бог згадає про
ёго и мёртвого, ніби вже чув гóлос ёго.

³⁾ Згадавши, який Госпóдь гнївлївий, Иов знов пá-
дав в своїй надїї, и з гóря сам видумує про Бога найди-
вищї речі.

⁴⁾ Иов звóдить свою мóву на те, що трéба корїтсь
всегосвітній долї жорстóкій, и потїша себе тим, що не
одїн чоловік у світі занепадає и зникає, бо вся природа
помáлу переходить в іншї вїди.

Без вороття руйнуєш чоловіка,
Скалічивши кладеш його у землю.
Не знає він, чи добре його дітям,
Яке життя, яке їх побивання.
Їму болить недужне його тіло,
Його душа про себе тільки тужить.

~~~~~  
Почав тоді Єлихваз Теманський, и рече:

Хто з розумом, той не гукєє марно,
Грудей своїх не наповняє вітром.
Гнилі слова — їм не оборона:
Яка користь в речах пустих, нікчемних?
Оце ж и ти покїпув страх Господень,
Ти перестав Святого поважати.
Твої уста ясують твою крївду,
Хоч бї якї сплітав ти хїтрі речі.
Не я, твій рїт говорит проти тебе,
Ти сам себе осуджуєш на віки.
Хїба на світ родивсь ти перше світу?
Хїба постав ти перше високости?¹⁾
Чи радував ти раду вкупі з Богом?
Чи ти стягнув до себе всю премудрїсть?
Що знаєш ти, чого б и ми не знали?
Чого навчївсь, чого б и ми не збагнули?

¹⁾ Се єсть Премудрости божеєької, що народїлась,
як дїмають Єврей, перше всїх тварей. Так само говорїцця
и в При тчах, VIII, 25.

Між нами є доволі сивоусих
И на літа багатших, ніж твій батько.

Святі слова пустів ти мимо вуха,
И байдуже про наші дружні речі.

Куди тебе замчить твоя завзятість?
Чого зоріш на нас очима діко?¹)

Чи се ж тобі гнівїтися на Бóга
И до ёго такі слова мовляти?

Що чоловік, щоб був він непорóчен?
Жінóцький син, щоб б́ути ёму ч́истим?

Госпóдь своїм Святим не довіряє,²)
И небесá³) не ч́исті п́еред Бóгом.

То що ж ёму и истóта безувірна?
Що той, хто п́є гр́ихи ненáче вóду?

* * *

Ось сл́ухай лиш, як я тебе настáвлю,
И розкаж́у, на що я надив́ився, —

Що м́удри передають молóдшим,
Набрáвшися на́уки в сивоусих, —

В тих ч́истих душ, що тут жилі на вóлі,
Не б́ачивши між с́ебе чужоз́емця:

„Злоч́инцеві всі дні сповня́є т́уга,
Лихá душá приймá до віку м́уку.

¹) Се, ма́буть, Иов гр́ізно подив́ивсь на Єлихв́аза за ёго ни́ці речі, ніби богобоязл́иві.

²) Янголям.

³) Се в́есь — усі истóти, що жив́уть на не́бі.

Кругом її кипить що-дєнь трівóга,
Напасть її лякає що-години.

Від темряви спастіся не вповає,
Мов для мечá и рóдиця ледáчий.

Ужé ёму здаєця, що він старець,
Бо злигодні віщувé ёму сёрце.

Убóжество лякає ёму дúшу,
Идé ёму назустрíч мов те вiйсько.

Бо він изняв на Бóга свою рúку,
Гордiнею пiйшов протi Святóго.

На Бóга він пiднiвся, тугошiий,
Окрив хребéт залiзними щитáми,

Залив собi лицé блискúчим сáлом,
Убрáвся в жир, мов у важéнні шáти.

Оттiм же то живé він у руiнах,
В руйнóвищi, що люде по'дбiгáли,
Покiдали, мов кучугúрi цéгли.

Не бúде він богáтий, ани щáсний,
И зáймище ёго ушiр не пiйде.

Не вiйде він из темряви до вiку,
Пожрэ огóнь одрiддя ёго хiрне,
И зникне сам, як Бог дмухне на ёго.

Нехай же зла, безúмний, не боiця,
Бо зло ёму за нагорóду стáне.

Не дасть ёму дожити вiку дóля,
Не бúде він, мов пáльма, зеленiти.

Плодi свої погúбить в зеленóчку,
И цвiт ёго обсиплеця зарáни.

Неплідна бо сім'я у нечестівих,
Пожре огонь намети окаянних.
Зачне лихий в утробі зло, мов жінка,
А вродить він омáну та погібель.“

~~~~~  
Почав тоді Иов, и рече:

Багацько я такого чув на світі.
Не так людéй у тузі розважають!
Чи вже скінчив твої жорстокі речі?
Звідкіль се ти набравсь такого дýху?
Зумів би й я по вашому глаголать,
Колиб лиха година вас побíла;
Знайшов би й я щò прóти вас казати,
Зумів би й я хитати головою.¹⁾
Мої уста були б на слово щéдрі,
И жалости було б у них до воли.

* * *

Та щò! слова печáлі не заглушать,
Чи плачусь я, чи ні, а сёрце ние.

Знемігся я на силах, упадаю:
Ти вигубив мою кохану сёмью.

Схопив мене мов харцизяку злого.
Я весь изсох, и се мій свідок буде —
Хто до мене гирке промовить слово.

---

¹⁾ Похитування головою розуміє Иов так, що вонó
вiби в уболивáння рбiницца, а тим часом чоловік насміха-
ецца.

*

Жене мене гнів Божий, розриває,¹⁾
Скрігоче він страшенними зубами,
И ворог мій на мене очі гострить.

Роздзвівили на мене яру пельку,
Ударили в лице мене безчестям,
И підняли одно 'дного на мене.

Господь мене оддав лихим у руки
И попустив лукавим людам попуск.

Я тихо жив, — післав міні турботу,
Вхопив мене и ростерзав на шмаття:
Страшенному на йграшку я здався.

Кругом мене літають його стріли;
Без жадости дарує смертні рани,
И жовч мою на землю проливає.

Господь мене, мов замок, розбиває,
На мене він, як воїн, наступає.

Одігся я у шорстку волосницю,
У пил земний втопив лице с печалі.

Від сліз гірких червоні в мене очі,
Окрило їх покривало густеє.

А все такі нема в мене неправди,
И вірою я чистий перед Богом.

* * *

Не закривай, ти земле, моєї крові,
Не заглушай плачу про відомщення!

---

1) Помішаний розум сумного має тут за одно і страшений гнів Божий, и ворожу напасть: кидавця від одної думки до другої безпорядно.

Бо ще в мене свідитель є на не́бі,
Засту́пник є в висо́ких висо́костях.

При́ятелі глузу́ють з мене в ві́чі.
Запла́чу ж я гіркими пе́ред Бо́гом.

Неха́й мене з собо́ю сам розсу́дить,¹⁾
Як су́дить він люде́й з людьми на сві́ті.

Вбача́ю ж бо кіне́ць моє́ї жи́зні,
Иду́ туди́, звідкі́ль не ма́є хо́ду.

Зруйно́вано життя́ моє́ на сві́ті,
Погаше́но міні́ на не́бі со́нце,
Зоста́лася одна́ міні́ моги́ла.

* * *

Коли́б мене́ поки́нули леда́чі,
Щоб я їх кривд, змага́ння їх не ба́чив!

О Бо́же! будь зару́кою моє́ю,
Бо нікому́ руки моє́ї вда́рять.²⁾

Ти се́рце їх закрив и затума́нив,
Не дай же їм на су́ді перева́ги.

Хто зра́дою при́ятелів підхо́дить,
Того́ дітя́м на сві́ті сліпува́ти.

Вони́ з мене́ зроби́ли в лю́дях притчу́, —
Сміхо́вище, що тількі́ в ві́чі плію́ть.

---

¹⁾ Розсе́рдившись на лука́вство своїх при́ятелів,
Иов оберну́всь, у жалі́бному сво́му безголі́в'ї, до Бо́га и
про́сить є́го бу́ти судде́ю, дарма́, що тут же вважа́ є́го своі́м
гоні́телем.

²⁾ Уда́ривши по ру́ці, да́вано зна́ти, що заруча́вця
за то́го, ко́го вда́рив.

Пригáснуло від туги моé око;
Мов та марá, здабця моé тіло.

Злякаюця усі правдіві люде
И закиплáть гнівóm на нечестівих.

А праведний держáтимаця твэ́рдо,
Удвоé він свою снагу покріпить.

* * *

Вернітеса, стривáйте, не втікáйте,¹⁾
Я доведу́, що всі ви безрозумні.

Я все втерáв, чим сэ́рце веселілось,
Про щó я дбав, сягáв умóm далéко.

Из но́чі ви хотіли день вчиніти;
Ваш день такий, як тэ́мрява нічна́я.²⁾

Ко́лі міні зостáлось тількі вмéрти,
Ко́лі вже я послáв собі в могíлі,

И ма́тірью назвáв сирю́ю зéмлю,
А хробаків — сестри́цями-братáми, —

Яку́ міні голубити надію?
И хто її в житті моім вбачáв?

Пішла вона́ на то́й-світ в преиспóдню,
Ко́лі ще й там знайдú впокі́й зотлівши!

---

¹⁾ Ивові прия́тели, розсэ́рдившись, хочуть ёго покинути.

²⁾ Иов уважа́ за дурний розум у своїх прия́телів, те, що вони хотіли надáти ёму́ якусь надію в ёго нещáстї, що вже притьмом не було́ жодної надїї.

Почав тоді Валдад Совхейський, и рече :

Коді скінчиш ти вігадки химерні,
И нам дасі до тебе говорити ?

Опам'ятуєш: чи ми ж тобі звірята,
Німий язик, що розуму не має ?

Ти сам себе з досади рвеш за серце,
Чи світові спустити через тебе,
Чи кам'яним переміститись горам ?

Ні, каганець у злющого погасне,
И в курені огонь не запалає.

Їго намет на віки тьма обійме,
Не здійме він угору свого світла.

Ступатиме ногами по провалях,
И западни на стезці не обійде.

Тенетами кругом його обіймуть,
И сілами ловитимуть, мов звіря.

С підземними верівками западни
Приправлено йому на всіх дорогах.

З усіх сторін лякають його страхи,
Не знає злий, куди йому ступити.

Чига його голодная погібель,
Що-день його руїна назиралає.

Народиця у смерти перворідень,
И погризе йому сугави и жили.¹⁾

---

¹⁾ У семитицьких поетів болесті — дочки смерти,
а перворідень смерти — найстрашніша з усіх болестів.

Из тихого намету ёго вхóплять
И поведуть пéред царя́ всіх стра́хів.¹⁾

Оса́деця чужий в ёго намети́,
Ёго житло́ засипле з не́ба сірка.

Внизу́ в ёго позасиха́ коріння́,
Вгорі в ёго пообтина́ють віти.

Погину́ла на світі ёго пам'я́ть,
Имя́ ёго забу́то в тихих се́лах

Из світу в тьму прова́лицця на віки,
И ви́кинуть зміж себе́ ёго лю́де.

Не ма́тимо ні ро́ду, ні приплóду;
Весь дім ёго уся́ господа́ вимре.

Дале́кий вік здиву́е ёго до́ля,
Ёго біда́ зляка́е всіх суча́сних.

Така́ судьба́ лихих люде́й на світі,
Такий кіне́ць — хто Бо́га забува́е!

Почав тоді Иов, и рече́:

Докóлі вам стужа́ти мою́ ду́шу
И му́чити мене́ леда́чим сло́вом?

Деся́тий раз міні́ тяжку́ обіду́
Завдае́те без соромá, без глۇ́зду.

Неха́й и так, неха́й я гріх споді́ав, —
Мій гріх мо́є, а не чи́е неща́стя.

---

¹⁾ Плутóн чи Вельзеву́л у них не справде́ння исто́та
а стра́шенне твóриво уобра́ження.

Звідкіль же ви взяли велике право,
Мов злодія картати мене словом?

Одумайтесь: се Бог мене обидив,
Се він мене кругом сітьми окінув.

Кричу: „напасть!“ — ніхто мене не чує;
Прощу суду — нема судді про мене.

Загородив він путь передо мною,
И темряву на всі стежки закінув.

Збагнітував мою велику славу,
Изяв з мене вінець мій осійнний.

Зо всіх боків житло моє обрúшив;
Як дерево, надію мою вірвав.

Проті мене страшним гнівом палає,
Тіснить мене, мов вóрога лихóго.

Зібралися повки ёго на мене,
Верстаючи далёкую дорóгу,
И мій намет, мов хмара, обгорну́ли.

Братів моїх він оддалив від мене,
Розбіглися від мене мої друзі.

Покінули мене близькі сусіде;
Хто знав мене, забúв моє обличчя.

Чужий я став и гóстю и служéбці,
Вони мене не знають, аневажають.

Зову слугу — не хоче обизв́атись,
И мýшу я благати ёго словом.

Жона́ моя від мене одверну́лась,
Синів моїх прохати довелóся.

Погорджує недужнім и дитвора:
Здіймаюся — вона смієцца з мене.

С ким знавсь, водивсь, тепер гиду́ють мною;
Кого любив — на мене оберну́лись.

Приліпла вже до кісті мо́я ко́жа,
Зоста́вся я из я́слами зубні́ми.¹⁾

Ой змілуйтесь ви надо мною, друзі!
Бо вда́рила мене́ рука́ Господ́ня.

Чи вам же слід из Бо́гом мене́ гна́ти?
Чи ще́ моім ви тілом не наїлись?

* * *

О, хто б мої слова́ списав у кни́гу,
Списав гіркі и віри́зав на віки!

Хто б віри́зав кинджало́м на грані́ті,
И о́ливом залив іх на неза́будь!²⁾

Бо пе́вен я, що є́ за мене́ мсти́тель,
Що зъя́вицца коли́сь він сере́д міру.

Як візьме́цца земле́ю моє́ тіло,
Побачу́ я, побачу́ тоді́ Бо́га.³⁾

Я сам ё́го вбача́тиму у ві́чі:
Надію́ узрі́ти мого́ Бо́га
Бо́літь ду́ша, утроба́ мо́я тліє.

---

¹⁾ Се таке прислів'я, — про те, що — все я втерав;
нічого в мене не зосталося цілого.

²⁾ Заливали о́ливом різьбу́ на ка́мені, щоб була́ вид-
ніща.

³⁾ Иов упова́, що Бог зійде на зе́млю помсти́тись над
ёго напáсниками тоді, як опаде́ на ёго кі́стях тіло.

И скажете тоді : „Він був невінен !“

И правдою зассяю перед ва́ми.

Побійтеся ж ви Бóга хоч на то́й день ,

Бо гнів ёго мечём вас покара́в ,

Да визна́єте , що пра́вда є на світі !

Поча́в тоді Сохва́р Минейський , и рече́ :

Знайду́ ж и я про тебе́ сло́во в се́рці ,

Неха́й воно́ не нив від доса́ди.

Тяжкі́м мене́ уда́рив ти доко́ром ,

Та дух мого́ ума́ мене́ наста́вив.¹⁾

* * *

Хіба́ се́го ти не чува́в из ро́ду ,

Що на землі , с поча́тку чолові́ка ,

Безбо́жники не до́вго веселі́лись ,

Пиша́лися не до́вго нечесті́ві.

Неха́й лихий знесе́ця хоч до не́ба ,

Най сягоне́ до хма́ри голово́ю , —

Изче́зне він , мов кал ёго́ , без сліду ,

Не зна́тимуть и місця́ ёго́ лю́де.

Мов дівний сон , из па́м'яті він ви́йде ;

Десь діне́ця , мов та ма́ра нічна́я.

Диві́лося на ёго́ лю́дське о́ко —

Не ба́чити ёго́ й осе́ді рідні́й.

---

¹⁾ Євреї думають, що розум живе окреме чоловіка, що Божий дух, через розум, дає чоловікові знати тайни свої.

Тяга́тимуть сині́в єго́ за єго́,
Верта́тїме чуже́ добро́ рука́ми.
Гріхі́ єму́?у ко́сті повїда́лись,
И спа́тимуть из ним у домові́ні.
Бо зло бу́ло в єго́ уста́х соло́дке,
Хова́в єго́ під язиком лука́вим.
Держа́в єго́, не ви́плюнув из ро́та,
И смакува́в леда́че піднебе́нням.
Отру́тою в утробі́ єму́ ста́не,
Яд га́спедський по животу́ роспу́стять.
Богатство́ він чуже́ пожер — и зве́ргне,
Бо поведі́ть Госпо́дь єму́ блюва́ти.
Га́діючий яд він ви́свав лиході́йством —
И га́спедська иззі́сть єго́ отру́та.
Не ба́чити леда́чому на сві́ті,
Як молоком течу́ть да ме́дом ріки.
Одда́сть усé не проглине́ чужо́го,
Втіша́тися не бу́де він бога́цтвом.
Бо обдира́в убо́гого, зну́щався,
Пору́йнува́в хати́, та й не поста́вляв.
Не зна́є він ні на́ситу, ні впи́ну,
Ні о́щаду — що найдо́рожче ма́є.
Заже́р усé, нічо́го не зіста́вив,
Тим ра́дощі єго́ коро́ткі бу́дуть.
У по́вняві дозна́є недоста́тку,
Всі злігодні́ підійму́цця на єго́.
Стрива́ймо лиш, ось бу́де єму́ іжа:
Пішле́ єму́ Госпо́дь ого́нь жеру́щий,
И че́рево несі́тому наповни́ть.

Коли втіче від гострого заліза,
То мідний лук прошіє його наскрізь.

Коли стрілу из тіла свого вийме,
Блискучая в печінку його влучить,
И нападе на його острах смертний.

Скарби його здадуться на погібель.
Ніхто й вогню не буде роздувати,
А пожере намет його до нитки.

И виявить його лукавство небо,
И вся земля обернеця на його.

Розсіплюця надбання його дому,
Від Божого почезнуть вони гніву.

Такий кінець дає Господь лихому,
Такé в його лукавому насліддя!

Почав тоді Иов, и рече:

Ой слухайте уважно моє слово, —
Нехай хоч се потішить моє серце.

Ой дайте ж бо й міні до вас промовить,
Тоді изнов глузуйте-насмійтесь.

Хіба мене зобидила людина?

То як же я терпіти мушу мовчки?

Зміркуйте лиш и серцем издрігнітесь,
Уста собі рукою затудіте.

* * *

Подумаю — и весь похолодію,
Затрусниця від страху моє тіло.

Чого вонó, що злим на світі добре,
Живуть, цвітуть, вбиваюця у сілу?
Кругом лихих їх сем'я процвітають,
Іх пámолодь розмножуця любо.

Госпóда їх не дiзнає турбóти,
И Бóжий мезл минáє окаянних.

Корóви їх приплóдом звеселяють,
И яловиць нема між їх стада́ми.

Сем'я́ у них росте́ мов та отáра,
Дiтвóра їх танцює́ кругом старших.

З банду́рами, с цимба́лами, с піснями
Серéд гостéй весéлих веселя́ця.

У рóскоші мiнчають вiк щасли́вий,
Вми́раючи, не му́чяця, не сто́гнуть.

А люде́ сі від Бóга одверну́лись:
„Байдуже́ нам про твiй заво́н спасéнний!

Якá корiсть Всеви́шнiму служи́ти?
Якé добро́ з моли́тви чолові́ку?“

Хiба́ вони́ не пéвни в свої́м щáсті
(О, пропади́ лихий со́віт від ме́не!)

Чи по́часту ви́дали ви, що гáсне
У злю́щого в на́метi ёго́ свiтло,¹⁾
И що Госпóдь гни́вом лихих́ кара́є?

Чи по́часту їх вiтер, як по́лобу,
И бу́ря, мов со́лобу, рве́, розно́сить?

---

¹⁾ Иов берé ті самi слова́, що ёго́ ни́ці прия́тели
вжива́ли як страши́ли ёго́ Бóжою ка́рою на нечестивих́.

Мовляете: „Скара лихих на дітях“.

Що діти? ні, нехай самих карав,

Щоб бачили лихі свою руїну,

И напились из чаши його гніву!

Чи страшно їм на горі сім'єю кидать,

Коли самі скінчили вік безпечно?

* * *

Та ні, не нам на розум наставляти
Того, хто всіх на високостях судить.

Одін вміра у щасті та в роскошах,

Ні клопоту, ні нужди не дізнавши.

Хліви його від молока парують,

Столі його погнулись від м'ясіва.

Другий вміра у нужді та в скорботі,

Ні роскоши, ні щастя не дізнавши.

Обох земля присіпле своїм прахом,

И хробакі обом їм тіло вкріють.

* * *

О, знаю я, що в вас за тайні думки,

И за що ви мене так осудили!

Ви мислите: „Де дівся дім тиранський?

Де той намет, що кублились ледачі?“

Спитали б ви в тих, що шляхі верстають¹⁾

Вони б святі вам правду розказали.

---

¹⁾ Ті люде, що верстали далекі доріги, вважались за найдосвідченших у правуванні народом, бо знали, що з ним дієцця по інших землях.

„У день судá лихий не погибає,
И Бóжий гнів ледáчого минáє.
Хто прáведним, допiк би ёму слóвом,
Воздáв ёму за всi ёго неправди?
С перéпихом несуть ёго на мáрах,
И згóрда він из кáмiнню говорить.¹⁾
Легкá ёму земля серéд долини.²⁾
Потягнуця слiдóм ёго громади,
И бeз лiку попередили злóго.“³⁾

* * *

Химéрами менé ви розважáли,
Проти менé у сёрци зло таили.

Почáв тодi Слхвáз Темáнський, и речé :

Чи чоловік потрібен нá що Бóгу?
Нi, тiльки сам собі розумний слóжить.
Щò Бóгови из щiрости твоєi?
Про щò ёму життá твоє правдiве?
Чи думавш, що з лiку він карáє,
Щò бóде він судитися с тобóю?
Чи є кiнець твоiй несiтiй злóсти?
Чи є лiчбá твоiм неправдам лiотим?

---

¹⁾ Се всть из надгрiбка, що на ёму, Ггiпецьким зви-
чáем, стáвили статую, а тáкож вирiзували нáдписi.

²⁾ Був тодi звiчáй ховáти мёртвих по долинáх коло
гóродiв.

³⁾ Розумити трéба тут, що, вбачáючи слáву и богáц-
тво нечестiвого, пiйдуть лóде ёго слiдóм кўпами, а скiльки
було тих, що ходiли ёго рóбом за прежнiх чáсiв!

Ти брав заклад в братів твоїх даремно;
Ти з голого здіймав останнє рям'я;

Ти не давав напитись подорожнім;
Ти проганяв голодного від себе.

Захоплював потужний людську землю;
Хто був страшний, той панував безпечно.¹⁾

Вдовиць ні с чим ти одпускав від себе,
И сироти каліцтва здобували.

От через се кругом тебе западни,
Карається ти страхом та бідою.

Сидиш у тьмі, кругом себе не бачиш,
Потопом вод окріло твою душу.

* * *

Господь живе на небесах високих;
На зорі глянь, як високо вознісся!

А ти казав: „Що знатиме Всевишній?
Чи зможе він кріз темряву судити?

Зап'явсь кругом він хмарами густими,
И тільки знай небесний круг обходить.“

Держися ти старого беззаконства,
Ти думаєш, як думали поганці,

Що знесені з землі до чоловіка,
И корінь їх вода повіривала.²⁾

Мовляли бо: „Не хочем ёго знати:
Що зможе нам зробити Всемогущий?“

---

1) Близькв дорекв сив Иова черв те, що він, як суддя, мусів був не давати беззаконним попуску.

2) Спвминка про всегосвтній потвп.

А він же то намножив ім господи...
О, пропаді світ лихих від мене!

Руїна їх возвеселить правдивих,
Сміятися з них будуть неповинні:

„Погинули без сліду наші злюки,
Поже́р о́гонь непра́ве їх надба́ння.“

* * *

Верніся знов до Бо́га, и спасе́ся,
И ве́рнеця до тебе щасна до́ля.

При́ймї з єго́ пречїстих уст нау́ку,
Слова́ єго́ схова́й у щїрїм се́рці.

Уста́неш знов, як ве́рнеся до Бо́га
Та проже́неш з наме́ту сво́го крївду.

Повикида́й ска́рбї свої на смїтник,
И зо́лото повисина́й у во́ду.

Тобі Госпо́дь вели́ким ска́рбом бу́де,
Небе́сний ца́рь — горо́ю срібляно́ю.

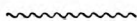
И бу́деш ти у мі́рі з Всемо́гущим,
Без тре́пету зве́деш на єго́ о́чі.

Проха́тимеш — и він тебе́ почу́є,
Спевни́ш єму́ святи́ї обїтнїці.

Задума́еш — и все тобі уда́сця,
Світи́тиме на сте́зці твої́й світом.

У сми́рності, ти вго́ру вознесе́ся:
Щастї́ть Госпо́дь — хто о́чі поту́пляє.

Спасе́цця й той, хто провинї́в у Бо́га,
Спасе́цця він твоєю́ чистото́ю.

Почав тоді Иов, и рече:

Ще раз мене осуджено за слези,
А що вони проти моєї муки!

* * *

Колиб міні знайти оселю Божу,
И до його престолу доступитись,

Тоді б йому все діло моє вивів,
Уста б мої я сповнив оправданням.

Нехай би він збивав мене словами, —
Дознався б я, яка у його думка.

Замість того, щоб сілою лякати,
Нехай би він принижнув трохи ухом.

Тоді б узнав, яка у правди смілость,
И перестав мене судом тіснити.

Та що ж! пійду на схід — його не має;
На заході шукаю — не знаходжу.

Чи, може, він на півночі? — не бачу;
Чи в глибинах полудня? — не загляджу.

Бо знав він мою безвинну совість:¹⁾
Як золото я з гору в його вийду.

Моя нога його слідом ходила,
З його путя я не звертав ніколи,

Не хибив я проти його закону,
Його слова ховав у щирім серці.

---

¹⁾ Иов, в великій скорботі, думає, що Бог від його ховавця затім, що колиб вислухав його оправдання, то мусів би вернути йому прѣжню ласку.

Так хоче він, то хто ж ёму розрає?
Надумався — и зробіть цю замислив.

Спевніть усє, що вірік прѳти мене,
А може вже и йнша в ёго думка.

Тим я боюсь у вічі ёму глянуть.
Подумаю — и страх менє обійме.

Він дав міні знарѳшне сєрце мліве,
Знарѳшне він лякає менє страхом,

Щоб тьма менє на віки не пожєрла,
И встереглась мой душа від згуби.

* * *

Чому Господь так не спорядить часу,
Щоб день судя ёго на світі знали?

Загляджують безбѳжини грянїці,¹⁾
И крадений товар пасуть безпєчно.

Сирїцького осла женуть у вьюгах,
Беруть в заклад воля удовинѳго.

Убѳгого зневѳлюють звертати,
Ховаюцця від них безсїльні люде.

Пригнїчені — мов у степу онєгрї:
Удѳвіта встають шувати пїщі,
Годув стєп голодну їх дїтвѳру.

Вони свїй хлїб у полі зажиняють.
И виноград в лихѳго пана крадуть.

---

¹⁾ Між йншим злом, лєє чинїли тѳді мѳжні люде, ва-
кѳпували вони мєжі и перенѳсили грянїчні знаки, а вѳбгї
люде не зосмілювались їх позивати.

Як день, так ніч, без р'ям'я на хребтіні,
Від хóлоду не мають чим окритись,

У гóрах їх дощáми пробивáє,
До кáмення притудюцця тілом.¹⁾

Харцізники! вони в заклáд від лóня
Беруть дитей у мáтери-вдовиці.

Кого вони до нитки обідрали —
Голóдні важкі снопи́ їм носять,

Видáвлюють одіву з їх оливок,
И виногрáд їм дáвлять на тще сёрце.

* * *

Из гóродів встає під нéбо лéмент,
Вмираючи про відомщєння прóсять, —
И Бóгові про людський плач байдужє.

А в такі, що ненавидять світло,²⁾
Цураючи освіченого шлáху,
И стéжками Госпóдніми не хóдять.

Перéd світом устáне розбишáка,
Убóгого, безсильного вбивáє,
И поночі блукáє злодіяка.

Перелюбець смеркóм свого чигáє:
„Ніхтó менé під вéчир не пізнáє“, —
И на лицé покрівало накинє.

А ті в домі́ під тёмну ніч улázять,
А в день сидáть по ямах поховáвшись,
Не знáючи, якé у Бóга сóнце.

---

1) Щоб закрити хоч частину свого тіла.

2) Говорить про тих злочинців, що не в день, а вночі
кóять лéхо.

Бо рáнок ім — мов смéртна тьма, погібель ;
Побáчивши, що світ, дрíжáть від стрáху.

Лéгкі вони, мов тріска сэред хвiлi,
Проклáта їх на світі займанщiна,
Не знáтимуть дорóги садовi.¹)

* * *

Як снiговá водá від спéки сóхне,
Так пожерé могiла нечестiвих.

Забúде їх те лóня, що пестiло ;
Робáцтво їх обiyme пiд землéю ;

Нiхтó про них не спогадáе лóбо ;
Мов дéрево розбiте, вони бúдуть.

Що нáпадом бездiтню пожирають²)
И о́щаду не чiнять удовiцi.

А все такi їх Бог держiть на світі,
И пiдiймá, як жiзнi вже не чáють.

Дáе Госпóдь iм пéвнiсть и безпéчнiсть,
Ёго рукá над ними простяглáся.

Хоч мруть вони, та посерéд роскóшiв,
Хоч пáдають, да як усé на світі.
Iх зрiзують, як спiлий кóлос в пóлi.

Нехáй же хто докáже, що я хiблю,
И рiч мою у нiвець перевéрне.

---

¹) Від степовi волокiти, тогó бедуiнства, не перé-
дуть нiкóли до статéчного пóбиту культурнéго.

²) Як нема в удовi дiтéй, то нiкому ii й оборонáти.
Се вже булá найбеззачитнiща истóта в тi тяжкi часкi.

Почав тоді Валдад Савхейський, и рече:

Страшний Господь потугою своєю,¹⁾
Він творить мир на висотах небесних.²⁾
Хто воїнство його злічити може?
И на кого не лещця світ Господень?
То хто ж би зміг оправитись у Бога,
Жіноцький син — очиститись у його?
И місяць сам не ясен перед Богом,
В очах його и зорі не блискучі;
То як же б то черв'як той стався чистим,
Той чоловік, той прах, та гниль нікчємня!

Почав тоді Иов, и рече:

О, як же ти безсильного піддєржав!
Підпер єсі правицю слабовиту!
Як тємного навів на добрий рєзум,
Премудрїстю зарятував невдачу!
До кого ти звертаєш своє слово?
И чий се дух уст твоїх подвїгнув?³⁾

* * *

---

1) Вбачаючи Валдад, що не переможе Иового нарекання, хоче єму довести, що безумно добиватись аж до престолу Божого, и звичайним рєбом прославляє Бжжу потужність.

2) Між небесними силами.

3) Насміявшись над мивєрним рєзумом Валдадовим, Иов сам розкїнув перед ним пїшню картини Господнєго велїччя. Се в ті часи була звичайна матерїя поважної розмови, и кожен, як умів, силкувавсь виявити Бжжу силу и правду.

Он вѣлетні, и ті по під моря́ми,
Під творивом морськїм дріжа́ть від стра́ху.¹⁾

Без по́кришки у Бо́га преиспо́дня,
Безо́дню він як на доло́ні ба́чить.

В порожня́ві він роспро́стѳорив сі́вер,
Ні на чо́му важку́ повісив зе́млю.

Звелі́в вода́м згрома́дитись на хма́рах,
И ваго́ті не чу́ють, не порва́цця.

Завішує лице́ свого́ престѳлу,
Насу́пивши попе́ред є́го ту́чі.

Оче́ркує вели́кий круг на вода́х
Там, де зоря́ гряни́чицця из тьмо́ю.²⁾

Підва́лини небѳсного́ черто́гу
Хита́юцця, як запала́в гнівом.

Він си́лою коли́ше си́не мо́ре,
И му́дрістю драко́на побива́в.³⁾

Дихне́ Госпо́дь — и ви́ясни́цця не́бо,
Сягне́ Святи́й — и созда́юцця зѳрі.

С кра́чку ми вбача́ем є́го тво́ри,
Видале́кі зачу́ли є́го пра́цю :
Хто зміг би грі́м є́го поту́ги чу́ти?

---

¹⁾ Нага́дує на якийсь пере́каз про воюва́ння вѳлетні́в (тита́нів) з Бо́гом. Таки́й пере́каз ми зна́ємо про Ме́ртве мо́ре, що ніби під є́го вода́ми сидя́ть вѳлетні́ за бунту́ва́ння проти Бо́га.

²⁾ Тоді́ думали, що земля́ навкру́гі обліта́ вода́ми так би як от кру́гле ві́ко, або́ покотѳло.

³⁾ Читай ст. 7 при́писку 2.

Почав знов Иов, и рече:

Божуся тим, хто наступив на мене,
И хто мене гіркою напуває:

Поки в мене у тілі є дихання
И житні дух Господень мене двіже,¹⁾

Мої уста лукавого не скажуть,
И мій язик неправди не промовить.

До віку вас правдивими не визнаю,
Невинности моєї не зречуся.

Узявся я и буду боронитись,
Бо всякий день творив я Божу правду.

* * *

Нехай же хто лихих моїх осудить,
Напасників поверне в виновництво:

Яка у них зостанецця надія,
Колі Господь ім нітку переріже?

Чи до плачу їх ухо він приходить,
Як їх поб'є година нещаслива?

Чи зве лихий з одрадою Благого,
Чи молиция з надією Святому?

Я вас навчу, як Бога розуміти,
Відкрию вам святи його присуди.

---

¹⁾ Иов повертає проти своїх осудників ті самі уста-
нови Божої цравди, що вони його лякали ними. Він думає,
що Бог карає тільки злих, а він, а його приятелі злі. Він
уповає (читай ст. 42. приписку 3.) а його приятелі ні на
що вповаєли.

Вбачали ви своїми їх очима;
И на́ що б вам пусте́ рига́ти сло́во ?

Ось що́ суди́в Госпо́дь лука́вим лю́дям ,
Ось що́ Святий готу́є беззако́нним .

Сини́ у них росту́ть під меч крива́вий ,
Уву́ки їх у-по́вні жить не бу́дуть .

Челя́дників їх ви́губить поми́рря ,
И вдо́ви їх слеза́ми не заплáчуть .

Неха́й сріблá намно́жать , як по́лкви ,
А су́плаття надба́ють по́вні скрі́ні , —

Одя́гнуця у ту одя́жу пра́ві ,
Поділя́ця гроши́ма непоро́чні .

Буди́нки в них — мов капшучкі́ у мо́лі ,
Збудова́ні так ми́цно , як катри́га .

Богáтими засну́ть вони́ в оста́ння :
Прокі́нуця — мов сон усе́ почéзло !

Мов , той пото́п , обі́йме страх леда́чих ,
И ви́хорь їх се́ред но́чі підхо́пить .

Хурто́вина зі схо́ду на їх на́йде ,
И ви́мете из ми́сця їх як смі́ття .

Госпо́дь що-де́нь пуска́є на них стрі́ли ,
Від по́страху , від гри́зби сту́маніють .

Сплесне́ наро́д рука́ми на ру́їні ,
И сви́стом їх погі́бель повіта́є .

* * *

Знахо́димо в землі́ срібля́ні жи́ли ,
И зо́лото знайшо́вши очища́єм .

З землі копа́ть залізо ми умієм
И с ка́меня черво́ну мідь топíti.

Освічуєм підзе́мні глибоко́сті,
Розгля́дуєм ка́міння с каганця́ми,
И сме́ртна тінь від нас їх не закрі́в.

Копáємо прохóди під земле́ю;
Людська нога́ там з ро́ду не ступáла.
Висі́ть вона́ далéко від осéлі.

Оця́ земля, що хлібом нас году́є,
В серéдині огня́ми вся порі́та.

В ка́мінні там виво́дяця сахві́ри,
И зóлото лежі́ть піско́м блискучи́м.

Путя́ туді́ не зна́є хі́же пта́ство,
Не заи́рне н ра́ріг туді́ о́ком.

Дубривне́є звір'я́ там не бувáло,
Леві́ного там не побáчиш слі́ду.

До са́мого гра́ниту ми дохóдим,
И ру́шимо підóшву гір висóких.

Прору́буєм кана́ви в щирі́м ка́мні,
Вбачáємо сокрóвища очі́ма.

Умі́ємо протóчини гаті́ти,
И схóване на Бóжий сві́т явля́ти.

А де зна́йти премúдрости́ богáцтво?
Де ро́зуму свято́го дошукáтись?

Ніхтó б ё́му ціни́ не вмів зложі́ти:
Нема́ ё́го на сві́ті між живі́ми.

Спита́ємо в безóдні, — „Ні, не маю́!“
Спита́ємо у мо́ря, — „Ні, не знаю́!“

За зóлото премóдристи не кóпиш,
И рóзуму за грóші не здобóдеш.
Не продають за зóлото Охвóрське,
За дорогі онíхи та сахвóри.
Нí з зóлотом, нí с кристалém рíвнáти
Премóдристи, хто б мав íї, не бóде.
Протí íї нíщó корáлі добрі,
И пéрлами íї не оцíнити.
Шкодá íї с топáзами рíвнáти
И на вагú из щíрим злáтом клáсти.
Звídкíль вонá прихóднть, ся премóдристь,
И як знáйтí, де рóзум пробувáе?
Не бáчили íї людськíвí бóчі,
Не зóздрíло íї й небéсне птáство.
Однá трунá та смерть говорáють стíха:
„Чувáли ми, як рéчено про неí.“
Госпóдь одíн шляхí до неí знáе,
Він знáе, де премóдристь пробувáе.
Бо дíвицця аж у кінці земнíвí,
Вбачáе все, щó дíецця пíd небом.
Як він держíть вíтрí у рíвновáзí,
И мíряе вагóю бóрнí вóди,
Як подаé дощáм свої закóни,
Визнáчує дорóгу блискáвцям, —
Тодí вонá в ёгó перед очíма,
Тодí íї він твóрнть, озíрáе,
И гóлосом ясúе чоловíку:
„Госпóдень страх — оцé святá премóдристь.
Цурáйся зла — оцé правдíвнй рóзум.“

~~~~~

Почав тоді Иов, и рече:

О, хто б мене зробив таким, як був я,
Тоді, як Бог дививсь на мене з неба,

Як він світив на мене своїм світлом
И розганяв темноту кругом мене, —

Таким, як був я в цвіті мого віку,
Як Бог витав по над моім наметом,

Як був Господь нище благій до мене,
Кругом мене сини мої сиділи,

Як я топив у маслі мої ноги
И с каменя точив олию добру,

Як я ходив из хутора у город
И засідав серед громадських мужів!

Ховалося від мене парубоцтво,
Старі діди стояли повстававши.

Князі язик держали за зубами,
Уста собі руками закривали,

И замірав у дуків зичний голос,
И прилипав язик до їх гортані.

Бо хто чував про мене, славословив,
А хто вбачав, хвалив мою потугу.

Я визволяв нещасних из тісноти,
Обороняв сиріт безоборонних.

Благословляв мене хто марно гинув,
И вдовинé возвеселяв я серце.

Невінністю як піатами вкривався,
И правдою як царством величався.

Сліпо́му був на стéзці я очі́ма,
Нога́ми був безно́гому калі́ці.
За ба́тька був убо́гим, безприхі́льним,
И розбіра́в я ді́ло чужозе́мця.
Я че́люсті троці́в лихі́й непра́вді,
И відніма́в з зубі́в у не́ї здобі́ч.
Я говорі́в: „Умру́ в гні́зді зати́шнім,¹⁾
И в ста́рості лічи́ть годá забúду.
Купа́юцца в воді́ мої́ корі́ння,
Мі́ж лі́стяма в мене́ но́чують ро́си.
Мо́я хвала́ раз по́ раз процвіта́є,
Мі́цнів лук в мо́їй руці́ поту́жній.“
Від мене́ всі́ пора́ди дожи́дали,
И слуха́ли мого́ глаго́лу мо́вчки.
Проти́ мене́ ніхто́ не озива́вся,
Мої́ слова́ масті́ли лю́дяма ду́шу.
Як ні́ва же́де дощú́ серед засу́хи,
Так жа́дали всі́, поки́ я покажу́ся.
Я був дощéм серед сухо́го лі́та,
Вони́ в мене́ шука́ли прохоло́ди.
Вони́ мене́, як до́щяку, жа́дали,
Уста́ свої́, мов ски́ба, відкрива́ли.
Як усмі́хну́сь, оча́м не дові́ряють,
И са́вево ли́ця мого́ збіра́ють.
Куди́ прийдú́, на по́куті́ сідáю,
Мов ца́рь сиджу́, серед люде́й ору́жніх,
Серед сирі́т — пора́дник и застúпник.

1) Се єсть — у добрі та в щасті, серед рідної сем'ї.

Тепер же я — сміховище в молодших,
Чийх батьків я нарівні не ставив
С пастушими собаками моїми.

Про що міні здались нікчемні руки¹⁾
Недоростків, що мерли молодими —

Від голоду, від злиднів и скитання
Серед степів безвідних и безхлібних
По мовчазнім, занедбанім пустіням, —

Що лістями живились молодими,
Коріннями сирими годувались?

З оселі їх, мов звіря, проганяють,
Кричать на них, неначе на злодіїв.

Живуть вони по ймах та байраках,
Між скелями, в печерах сумовитих.

Рикання їх в чагарниках чувати,
Качаюця в гаїх поміж кущами.

Синій батьків безумних и безславних,
Що прогнано кийми з між народу.

И я тепер на приспівки їм здався,
На вигадки мизерним знадобився!

Вони мене з огідою минають,
И плюнути у вічі не боїцца.

¹⁾ У всім, що йде за сям словом, Иов прирівнює батьків своїх осудників до циган тамешніх. Волочилось тоді коло Палестини якесь мизерне кодло, слабосильне и такє влещіле, що люде не хотіли приймати єго до найнижчих послуг у господарстві. Остатки сєго кодла ви-мерли з голоду по узग्रяничьях Палестинських.

Немає в них ні міри, ні звичаю,
Зняли з себе оброть передо мною.

Мизérники встають на мене справа,¹⁾
Підкошують мої безвінні нóги,
Прокладають дорóги свої злющí.²⁾

Мої стежки псують, переривають,
Наважились гуртóm мене згубíти.
Хто ж бóде їм на поміч помагáти ?

Ламáюцца мов у пролóm замкóвий,
Потужніють руїною моєю.

Обняв мене великий страх и трéпет ;
Достáток мій мов бóря розімчала,
И зникнула, мов хмáра, щáсна дóля.

* * *

Тепér моя дуна слéзáми лéця,
Злидénні дні мене опанувáли.

Німáя ніч гризé недужні кóсті,
Не спит хробáк, що в́ся міні в сёрце.

Від бóлести изсóхло моé тiло,
И, мов тiсна одéжа, мене стiсло.

у грязь мене повёргнув Всемогúщий,
Змiшáвся я из пóпелом и пра́хом.

Молю ёгó, а він мене не чýє ;
Вклоняюся, а він мене не бáчить.

¹⁾ Се єсть щоб дока́зувати на суді. Докáжчик стано-
вився справа в винувáтця.

²⁾ Він себе вважає за облóженого в зámку від непри-
ятеля,

Ти, Господи, зробівсь немилосéрдним,
Тіснийш менé потýгою твоёю.

Підняв менé на крила твогó вітру,
И ростопив диханням твоім бурним.

Бо знаю я — ведéш менé на той світ,
Де зйдуця всі люде в одну кúпу.

Шкодá мольбí! він простягá правицю,
Плачú могó и лéменту не чýв.

Якá ж корiсть, що я втiшав нещáсних,
И вболiвав над дóлею убóгих?

Я щастя ждав — на злiгодні здобúвся;
Я свiту ждав — у тёмрявi зiстáвся.

Болiть-випiть гiркá моё утрóба,
Гнiтé менé годiна нещаслiва.

Счорнiв, змарнiв, та не од вiтру й сóнца,
Серéд людéй кричú, на нóги знявшись.

Я брáтом став худóму сiромáнцю
И стрóвусам, що квiлять по пустiнi.

Попáдалась шматкáми моё кóжа,
Кiсткi моi вiд жáру погорiли.

Не пiсня, плач в моiх бандúрних струнах,
Моё сурмá по мёртвому голóсить.

Умóвився з моiми я очiма:
На дiвчи́ну дивiтися не вáжусь.
(Якú Господь пiшлé на менé кáру?
Якá моё вiд ёго бóде дóля?)

Хіба за гріх не стáнецця руіна,
Не стáнецця погібель за неправду?

Хіба Госпóдь моіх ступнів не лічыць,
И не вважá, кудí я оберну́ся?)

Ко́лі я йшов дорóгою омáни,
Ко́лі ногá мо́я ступáла криво,

(О, зваж менé на прáведній важніці,
И подиві́сь, якá мо́я правдіві́сть!)

Ко́лі зверну́в я с прóстоі дорóги
И сэгріша́в так сéрцем, як очы́ма,¹⁾

Ко́лі в менé булі нечы́сты рúки, —
Нехай чужі пожну́ть што́ я посі́яв,
И на землі погі́бне ввесь мій ко́рiнь!

Ко́лі шалі́в я від очéй жiно́чих,
И нітiвсiя в сусі́да пiд двері́ма,²⁾

Нехай мо́я жонá впаде́ в нево́лю,
Най стáнецця утiхо́ю чужо́ю.

Бо се винá страшéнна из страшéнных,
По всій землі кара́ють iі сýддi.

Се — по́ломтэя, што́ пожи́ра до крíхти
И розоры́ людiну до оста́нку.

Ко́лі раба́ мого́ або́ рабiню
Я пригніта́в, прида́влюва́в на сýдi;

¹⁾ Се вэць: Ко́лі, замiсь то́го, што́б iйтi по закóну
Бóжому, я йшов за грiшнiмi очы́ма.

²⁾ Дожидáвсь пóкi вiйде чужá жонá, што́б учинiты
нерэлю́бство.

(Я міркував: А щò, як Бог озвєцця,
И нам обòм звелить на сўді стáти ?

Хібá не він создáв рабá и пáна?
Хібá не він зачáв обòх в утрòбі?)

Коли я гнав убòгого від себе,
И не вважáв на слèзи удовици;

Коли я хлїб идáв не подїливши,
И сиротá у мене не кормився;

(Из мáлечку я був сиріцьким бáтьком,
Від мáтері — проводирём удòвам)

Коли когò вбачáв я без одèжї,
На хòлоді та на дощї в бідòтї,

И не зодїг ёгò з могò достáтку,
Щоб дякував мїні у сєрци мòвчки;

Коли підняв я рúку на приплóду,
Надіючись на судовú підмòгу:

Нехай плечé покїне мою рúку,
Нехай рукá оддїлицця від лїктя!

Нї, я боївсь Святòго прогнївити,
Я знав свою мизєриїсть пєред Бòгом.

Коли я клав на зòлото надїю
И говорїв: „На тебе уповаю“;

Коли моїм богáцтвом я втїшáвся
И пòвнею моєю веселївся;

Коли вбачáв я сòнце в ёгò слáві,
Чи мїсяця — як він пливє-сїяє,

*

**И похитну́всь у вірі пе́ред Бо́гом,
Уста́ мої зату́лював руко́ю;¹⁾**

**(Се гріх ище́ великий, несказаний,
Я б сим гріхо́м від Бо́га відступивсь)**

**Коли втішавсь воро́жим я неща́стям,
Коли́ я був щаслівий чужим ли́хом;**

**Коли́ я кляв мого́ врага́ прокліном,
И согрішив, бажавши ё́му сме́рти;**

**Коли́ знайти́ тако́го було́ можна,
Щоб до схочу́ у мене́ не наівся;**

**(Ніхто́ в мене́ не спав під го́лим не́бом,
Захо́жому я відчиня́в ворота́)**

**Коли́ я так, як рблять грішні лю́де,
Хова́в гріхи́ в таёмній своїй ду́мці;**

**Коли́ не смів яві́тись се́ред ра́ди,
Бо́йшися грома́дської знева́ги,
И замика́всь, хова́ючись в господа́;**

**Неха́й пода́сть хто чу́в моє́ сло́во,²⁾
Я підпишу́ на су́ді оправда́ння,
Та щоб и він скрепі́в свої́ дока́зи!**

¹⁾ Нагадує про боготворення небесних світил, що густо бувало того поміж Орабами.

²⁾ Иов перериває своє слово, щоб об'явити, що він готов підписати все що говорить; тільки бажає, щоб и ёго докажчик, Господь Бог, зробив те ж саме. Звичай писавого правування був у Єгипті, як се знаємо з Диодора Сицилійського, I, 75.

Носитиму я на плечі циду́лу,¹⁾
На голові — мов днаде́му че́сну;
Злічу ступні мої перéд судде́ю,
Я приступлю́ мов царь до ёго згóрда)
Коли́ земля мо́я кричіть від мене
И бóрозни мо́ї слéзами ллю́цця;
Коли́ я ів її врожа́й без пла́ти,
Одні́вши в тих, що та́жко працюва́ли:
Неха́й міні, замісь пше́ниці, те́рен,
А бодя́ки замісь ячме́ню ро́дять.

[Тут кінчаю́цца Ивові рéчі.]

И перестáli трі прия́тели Ивові одвітува́ти ёму́, бо він затя́всь на своїй пра́ведності. Загорі́всь тоді́ гніво́м (Сливу́с²⁾), син Варахійлі́в, Вузятини́,³⁾ из ро́ду Рамо́вого⁴⁾ загорі́всь він перш проти Иова, що він хо́че оправді́ти свою́ пра́ведність перед Бо́гом; загорі́всь він та́кож и проти ёго́ трéх прия́телі́в, що вони́ не зумі́ли гара́зд ёму́ одвітува́ти, а тим ча́сом осуди́ли ёго́. Не мо́жна бу́ло Сливу́сові аж и до́сі одвітува́ти Иову, бо і́нші бесі́дники бу́ди ста́рші за ёго́. Як же побá-

1) Се есть: Не бою́сь я, щоб щó через те вия́вилось; я тим ни́шати́мусь.

2) Про се́го́ бесі́дника не про́писа́но в прѣ́лові; и в епѣ́лові та́кож нема́ про ёго́ спо́минки. В се́го́ як и в де́-чого і́ншого до́розумі́вась, що все ёго́ сло́во при́нісане в по́ємі навѣ́слі, кимсь і́ншим, а не а́втором.

3) Пле́мъя в камъяні́в Ора́внї.

4) Про та́кий рід ни́де і́нде не спо́мина́ецця.

чив, що вони вже не знають, що казати, тоді він розгарячивсь велико.

И почав Єлифус, син Варахійлів, Вузїтанин, и рече:

Я молодій, ви всі від мене старші,
Тим я бойвсь из словом вириватись.
Не смів я вам що думав зъясувати.

Я міркував: „Нехай говорить времья,
Нехай старі премудрість виявляють.

Та що ж, коли премудрість — дар Господень,¹⁾
И розум нам дає дихання Бже!

Не всі старі премудрости доходять,
Не сивина на світі правду творить.

Оттім же то до вас я обізвуса:
Послухайте, яка у мене думка.

Я вислухав усі розмови ваші,
Я нахїляв г бесєді вашій ўхо,
Аж поки ви й оцщадок зачерпнули.

Я йшов у слід за кожним вашим словом;
Тепер скажу: Ви Иова не збили,
Не вмїли ви єму одвітувати.

Не говорїть, що він — „жива премудрість,
Хїба сам Бог єго переговорить!“

Хоч він до вас, не до мене глаголав,
Та я єму зумію відказати.

* * *

¹⁾ Евреї думали, що всяка сила в чоловіка, чи то в тілі, чи то в душі, берєцця від Божого дихання.

Зумійлися! всі чётверо замóвкли,
Прóти менé нi слóва не пробóвкнуть.

Я дóвго ждав, покi вони скiнчáють,
Зупiняця, усé переговóрять.

Скажú ж и я, якi у мéне мiслi,
Вiдкрiю й я, щó знáю й розумiю.

Устá моi испóвненi слóвaми,
Не змiстиця у мéне дух у грúдах.

Як вiнний мiх, я пóвен, пóвен слóвом;
Як молодé винó, вонó шумúе.

Не мúшу я мовчáти перед вáми,
Нехáй мiнi полéгшаа на сёрци.

Не подивлюсь, не ввáжу нi на кóго,
Лестiтися нi до кóго не бúду.

Не вмiю я пiдхóдити, вилéти, —
Сварáй менé Госпóдь за нице слóво!

* * *

Ти, Иове, послúхай мóго слóва,
И нахили до мéне своé úхо.

Моi устá до тéбе обiзвúця,
И мiй язик до тéбе возглаголе.

Слóвa моi всю прáвду тоби свáжуть;
Щó в сёрци є, не затаю нiчóго.

Сздáв менé Госпóдень дух премúдрий,
Живiть менé Всевишнёго дихáння.

Коли снагá, вiдкажеш мiнi пóтим;
Надумайся и будь напóготовi.

Обидва ми в очах у Бóга рівні:
Менé й тебе він відіпив из глини.

Тобі менé вже нічого лякáтись,
Бо сілою на тебе не наляжу.¹⁾

* * *

Ти говорів у слух моéго ўха,
Ищé й тепéр твої слова я чую:

„Невінен я, не грішен перед Бóгом,
Нема в менé несправди ні пиліни.

Госпóдь шука за щó менé скарáти,
Мов вóрога, тиснить менé могу́щий.

Заковує в кайдáни мої нóги
И всі ступні очима назирає.“

Скаж́у тобі, що ти в сéму несправний,
Бо вище він усіх людéй на світі.

Шкодá тобі на ёго жалкувáти:
Щó творить він, то знає сам для чо́го.

Говóрить він одним до чоловіка,
Або й двомá (та лю́дям те байд́уже):

Раз через снi и прівиддя ночний
Ув обляги, як лю́де на споч́ивок
Розійду́цца и всі позаснiпають.

У ту доб́у він ўхо чоловіку
Відту́лює и промовля́ словами.

¹⁾ Се — проти тогó слова Иового, що Бог не дає ёму говорити, залякуючи ёго своєю сілою, и що не рівне правування між ним и Господом Бóгом, яко слабосильного с потужним.

З ледячого путя ёго звертає,
И гордощі, неначе болюсть, лічить,
Щоб він не впав у яму беззаконну
И остерігсь від лука нечестивих.
Удруге знов — через тяжкі недуги,
Через страшну ломоту на постелі.
Цураўца тоді людина хліба,
Від ласощів одвернеця солодних.
Опадує на чоловіку тіло,
Ссихаюцца в ёго костях сустави.
Ступає він ногою в домовину,
И жизнь ёго — в руках у безпощадних.¹⁾
Колі ж зєдна віні ягола на небі,
Из тих истот, що безліч їх у Бога,
И той ёго наставить, що робити, —
Оглянеця на ёго Бог и скаже:
„Зостає ёго, нехай живе на світі,
Бо він міні подав за себе викуп.“
И знов тоді засяє свіже тіло,
И вернуцца до ёго молодощі.
Він молицця — и чув Бог молитву,
Лицем своїм ёго возвеселє,
И праведність смиренному вертає.
Тоді благий співає між наро́дом:
„Я согрішив, я покривів душею,
И не скарів мене Господь жорстоко:

¹⁾ Яголів, що неощаджують ко́го звелить Господь покарати.

Не допустів зійти у преиспóдню,
И дав міні ище свій світ вбачати.“

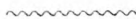
Оттак Госпóдь оцáджує людину
По два, по трі и по чотірі рази,
Не даючи ёму в гріхах умёрти,
И держачи на світі між живими.

* * *

Ти, Иове, збагни правдіве сло́во,
Мовчи́ та диш, я б́уду говори́ти.

Коли ж яке ти маєш оправда́ння,
То говори́, очисти свою́ правду.

Як же нема́, то слухай мене́ мовчки,
Наставлю я тебе́ на до́брий ро́зум.

Почав знов Єливу́с, и рече́:

Премудри́, слухайте мо́го сло́ва!
Учени́ наставте сво́є ўхо!

Бо ми сло́ва так слухом розбира́ем,
Як язиком смаку́ем всі́ку їжу.

Стара́ймося знайти́ на світі правду,
Вишукуймо щò є між на́ми до́бре.

„Невінен я“, промовив з го́ря Иов.
„Госпóдь мене́ на суд не допуска́є.

Що обізу́сь, то завдають непра́вду;
Не согрішив, а мучу́сь и боли́ю.“

Який же бо сей Иов собі́ вда́вся,
Що він хулу́ так пье́, ненáче во́ду!

Товаришить з безбóжниками злими,
И накладá з ледáчим окаянством.

Бо говорív: „На щò міні здалòся,
Що я ходív Госпóдними путáми?

Послúхайте менé, розúмнi люде:
У Господа непра́вди не буваé,
Всеви́шнiй нас кривiм судóм не судить.

Уся́кому даé він по заслúзи;
Щò заслужív, те бúдеш и приймáти.

Нi, нi, Госпóдь не заподié злòго,
И с прòстого не зробить він кривòго.

Хто дав ёму́ у дёржаву всю зéмлю?
Хто дав ёму́ ору́дувати свiтом?

Коли́ б Святий не слúхав свòго сёрця,
Коли́ б зiбрав до сéбе все дихáння,

То зáраз би уся́ка тварь погiбла,
И чоловiк узiвся б мёртвим пра́хом.

Хто маé ум, той слúхай мòго слòва,
И нахилi до мéне чуйне úхо.

Чи вдёржав би Госпóдь без пра́вди зéмлю?
Ти вáжисся могу́щого суди́ти,

Що до царiв речé: „Ви харцизiйки!“
А до князiв глаго́ле: „Людоiди!“

Не дiвицца на знáних и вели́ких,
Не дiвицца на вбóгих и багáтих,
Бо всi вони́ — ёго́ рукi создáння.

Серéд ночi тирáни погибáють;
Встаé нарóд, диву́ецця щò ста́лось,
Чи́я рука́ могу́щого вхопи́ла?

Господь з небес усіх нас назирає,
И всі ступні, всі думки наші бачить.

Нема ні тьмі, ні схованки такої,
Щоб заховавсь ледачий з своїм ділом

Не довгий час розвідує Всевишній,
Щоб нас судом правдивим осудити.

Без ровідок могутнього вбиває,
И іншого на його місце ставить.

Бо знає він, в чому хто провинівся,
И поночі¹⁾ карає нечестивих.

Потужного як харцизяку губить
Серед людей, що дивляця на його.

Бо Господа покинувши, забувши
И заповідь святую занедбавши,

Безбóжники пригнічують нещасних,
И криком їх всю землю исповняють.

Чи мідувє, то хто йому розрає?
Чи грішного карає — хто заступить?

Карає він и царства и престóли,
Щоб зупинить неправє панування,
И вїзволить народ ис під кормиги.

Чи сей лихий озвався так до Бóга:
„Ти покарав — не буду більш грішити;

Яві міні чого не зрозумію;
Я согрїшив, удруге стерегтїмусь“²⁾)

¹⁾ Се есть — тоді, як найменше вони того опасаються.

²⁾ Вїдно, що лхїм зве Блївус Иова, тїльки не прóсто в вічі.

Чи вже б Господь послухав твого слова,
Сказав тобі: „Розсуджуй замість мене,
И віречи, як сам ти зрозумієш“?

* * *

Нехай тепер хто має ум говорить,
Розумні нехай нахилать ухо

Без розуму и без науки Иов
До Господа в печалі озивався.

Нехай же він дотерпицца до краю,
Бо говорів устами нечестивих.

Гріхи свої примножив він нечестям,
Сміявся з нас, у вічі з нас глумився,
И Господу протівні ёго речі.

~~~~~

Почав Єлнвус ще раз, и рече:

Чи думавш, що ти судив по правді,
И Бог тебе на небі оправдає,
Як ти сказав: „Про що міні невинність,
И в чому я від грішників щасливий?“

Я дам тобі науку про се слово,
Тобі й твоім приятелям с тобою.

* * *

Ось позирні, якé високé небо,
На хмари глянь: великі високості!
Як ти грішиш, що в тім за нўжда Бóгу?
И що ёму, як ти переступавш?
Коли ж ти прав, яка корість для ёго,
Який ёму с твоєі правди вжиток?

Твої гріхі таким як ти шкодують,
И правдою ти служиш тільки людям.
Хоч бідніи и стогнуть від напасти,
Хоч и кричять під ярмами в могучих,
То се тогó, що не казали: „Де він,
Создатель наш, що радощі дарує,
Що учить нас над скóтом підійматись
И розумом стояти вище птаства?“
Оттím вони кричять, даремне стогнуть
И під ярмом у злющих застаюця.
Бо справді Бог не слухає безумних,
Очей своїх на óлухів не зверне,
Коли ж ёму ти дорекав недбальством,
То він тебе судитиме по правді.
Поки ж ёгó страшенний гнів палає
И ніби він не знає, щó ми чиним,
То Иов, тим користуючись, сів
Свої слова химерні; нерозумні.

~~~~~
Ищє сказав Єливус.

Стривай лишень, я дам тобі науку,
Бо є в менє ищє про Бóга слово.
Я здалеку зачну мої глагóли,¹⁾
И Гóсподу воздам хвалєння щїре.

¹⁾ Єливус піднявсь виявити ніби якусь велику и несподівану науку; тим він мусить зібрати свої думки, почавши слово своє здалеку.

Нема́ в моїх слова́х зерна́ неправди;
Учѣний се до тебе́ промовля́є.

Госпо́дь вели́к, та не гніте нікого́:
Вели́кий він премудрістю своєю́.

Він не да́є ледáчим веселітись,
Розсуджує пригнічених по правді.

Од праведних очей не одверта́є,
Саджа́ він їх с царя́ми на престо́ли,
И сла́вою на віки окрива́є.

Коли́ ж вони́ впада́ють у кайдáни
И му́чяцца за врата́ми в темни́ці,¹⁾

То се вони́ кара́юцца у ёго
За про́вину, за гóрдощі без міри.

Се він ім слух и се́рце відчиня́є,
Щоб слухали́ святи́х ёго́ докóрів.

Покáюцца, смира́юцца перед Бо́гом —
И доживу́ть в добрі и щáсті віку,
Літа́ свої у радо́щах скінча́ють.

Коли́ ж глухі зіста́нуцца до ёго́,
То поже́ре їх лю́тий меч без сла́ви.

Лука́вні та́ють у се́рці злóбу:
Не мо́ляцца, як упаду́ть в кайдáни,

И мруть вони́ за молодóго віку,
Мов па́плюги ледáчі вроду́ли.²⁾

¹⁾ Усе́ що гово́рять він дальш направля́ він проти
Иова́, тільки не прѣсто в вічі.

²⁾ Броду́ли по Си́рійських капища́х були́ такі жінки,
що осуджено́ їх на безсла́вне життя́ и на ранню́ смерть.

Покірного ж спасє Господь з неволі,
Бо мұками на рózум він наводять.

* * *

Він и тебе с тiснóти и темниці
На прóсторонь безкраю колiсь вёрне,
И стравами столі твої заставить.

Ходiв еси по стéзци нечестiвих, —
Оцє ж тобі и кáра по заслўзі,

Не сподiвайсь гнiв Бóжий підкупити:
Бо вiкупом великим не спасєся.

Чи то б то він польстiвся на богацтво!
В єго — нищó все зóлото на свiтi.

Не призивай до себе ни́ч жада́ну,
Ту ни́ч, що зли́ погiнули від Бóга.¹⁾

Остерегайсь вертáтися до думки,
Що ти прохав собі у Бóга смёрти.

* * *

Господь велик в потўзи несказáнній.
Хто так як він на рózум наставляє?

Хто вка́зує єму́ доро́гу прóсту?

Хто до єго́ промовить: „Що ти рóбиш?“

Ти лўчче дбай про те, щоб єго́ слáвить
За твóрива, за чудесá всесвiтнi.

Дивўецця єму́ усí все лiнна,
Оддаленi вбачають єго́ лiде.

* * *

¹⁾ Бог — думали тоді — судить страшний суд свiй над царями и народами в ночi. Читай вiще, на стр. 73.

Великий він — не зможем ёго знати,
Літа ёго — незлічена бэзліч.

Притягуе з землі до себе вóди,
И творить з них дрібні дощі та хмáри.

Окрóплюе він зéмлю з високóсти,
И ллéцца дощ на всіх людéй однакó.
Збагни хто хоч, як хмáри роздеру́ця
И затреци́ть намет небéсний грóмом!

То вкряцця він сáевом огнénним,
То втóне він у тёмній глѳковóсті.¹⁾

Він бóрами 'и грѳпників карáе,
И праведним вроджáи послáе.

Правіцю він узбрóв блискавкáми,
И кáдає з небéс на супротівних.

Де стúпить він — громі трещáть-грохóчуть,
Наближйця — и страх обійме стáдо.²⁾

Колóтиця у мéне в грúдях сéрце,
И вѳрватись из мѳсця свóго хóче.

Ой слúхайте: се він озáвся глáсом,
Се з уст ёго грѳмѳть и тарахтáе.

Він гóміном напóвнив усé нéбо,
И блѳскавки в концѳ землі розсіпав.

Засяє він — и възглагóде глáсом,
Роскóтиця по нéбу глас потúжний.
Ще він грѳмѳть, а вже стрѳлá майну́ла.

¹⁾ Хмáри прирівняно тут до чóрного и глѳбóкого мóря.

²⁾ Тодѳ дúмали, що стада́ чúють грѳм и бóрю вазда-
легѳдѳ.

Тара́хає Господень го́лос дивний:
Ми діл ёго не мо́жем зрозу́міти.

Рече́ — сніг посі́плеця на зéмлю;
Рече́ — и дощ, и ливе́нь з не́ба лве́ця.

Накля́дує на ру́ки лю́дям пúта,¹⁾
Да відають, що він їх Сотвори́тель.

Тоді зві́ря у ло́говище вхо́дить,
В свої́м кублі недви́жно спочива́є.

Из схови́ща сво́го вихо́дить вітер,
Из сі́вера страшний берéцця хо́лод.

Подме́ Господь — и ле́дом ста́нуть во́ди,
Загу́снувши збива́юця у ка́мінь.

По хма́рам він тумáни мо́крі стéле,
Жене́ він їх перед собо́ю грóмом.

З обо́х боків воні ёго обсту́плять,
И пра́вить він їх сі́лою страшно́ю,
Повелі́ва чини́ти ёго во́лю.

Чи схóче він, то пока́рає грі́шних;
Чи схóче він, — пока́же милосéрдя.

* * *

Зба́гни, се все ти, И́ове, розсу́дком,
Уста́нь, погля́нь, дива́м диву́йся Бо́жим.

Чи зна́єш ти, про щò він дивне́ твóрить,
И на́ що він огне́м на хма́рах сја́є?

¹⁾ Се е́сть — не да́є ім хо́лодом діла робі́ти и пóрати пóля.

Чи знаєш ти закони рівноваги
И задуми того, хто весь — премудрість?

Чого твої одяжа тебе гріє,
Як він пішлє из юга теплий вітер?

Чи вмієш ти, як він, кувати небо,
Мов дзеркало яснє с твердої сталі?

Настав же нас, що маємо казати...
Ні, лүчче вже мовчимо у темноті!

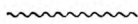
Благію вас: річєй моїх до єго
Не донесіть; бо хто бажав смєрти?¹⁾

Як сонєчко в густій потонє хмєрі,
И кріз її проміння не пускає,
И вітерець повинє, — глянь на небо!²⁾

Від сєверу мов зóлотом засяє...
О, дівная, предівна Бóжа слáва!

Во віки ми до єго не доступимсь:
И сілою, и правдою великий,
Нікому він на дóпит не відкаже.

О, бійтєся ж и чтіте єго, люде!
Не спїне він и оком на премудрих.

¹⁾ Се прóти тóго, що Иов донєвнїєсь послухання
Бóжого, хоч би й смєрть єму за те склалась.

²⁾ Блявус хóче, здабєцця, сказати, що нам мóжна бачити
Бóга тількї нáзирцем, по серед густої хмєри.

Одвітував тоді Господь Йовові¹⁾ с посеред
бўри,²⁾ и речє:

Хто ти такий, що хочєш затемнити
Небєсний суд словами без науки?

Підпережись як лічить у поході,³⁾
И дай одвіт на всі мої питанья.

* * *

Де був єси, як оснував я зємлю?
Скажи міні, коли такий премудрий!

Хто розміряв по всій землі граніци,
Натягував верівку по тих мєжах?

На чім її підв'алини держяцця?
Хто положив її наріжній камінь —

Як порядно співали ранні зорі
И всі сині Господні ликували?⁴⁾

* * *

Хто воритьмі запєр хвилясте мєре,
Як ринуло из чєрева земного,⁵⁾

¹⁾ На слово Бливуса не звернув Господь уваги, — певно тим, що воно вписане кимсь иншим у поєму.

²⁾ Бог, у Бврєві, не инако показуєцця чоловікові, як обгорнувшись хмарами и говорячи грємом.

³⁾ Господь вволив тут вбљу Йовову, що той допевняєсь у єго суду між ним и собою. Щоб посміятись из єго чоловічого слабєйля, він робить єго ніби воїном, що виступа на могучого супротивника.

⁴⁾ Про синів Господніх читай вище, сторона 4. приписку 1.

⁵⁾ Думали тоді, що мєре вїрвалось из земного чєрева и, пєрвим напливом своїм, затопило всю зємлю.

Як дав ёму я хмірни на одёжу,
А сіві тумани на сорочку,
Як визначив ёму грانیці пёвні,
Поставивши ворота з верейми,
И повелів: „Бурхатимеш от по́ти,
Оттут межа твоім сердітим хвілям?“

Чи ти хоч раз дава́в на́кази ра́нку,
И визнача́в зорі на не́бі місце,
Щоб обня́ла всю зе́млю по узкри́ллям
И всіх лихі́х струсу́ла в преиспо́дню?¹⁾
Пока́жеця — и мов печа́ть прило́жить:²⁾
Явля́еця мій сві́т у пи́шних ша́тах.
В леда́чого мов кагане́ць пога́сне:³⁾
Він ви́дає лиху́ свою́ робо́ту.

Чи ти ходи́в аж до морськи́х крини́чин?⁴⁾
Чи ти спу́ска́всь на дно в морську́ безо́дню?
Чи ба́чив ти ворота́ сме́рти о́ком
И те́мряви страше́нної поро́ги?

¹⁾ Думали тоді, що земля така пласка, як розбланий кілим. Зорі показавшись на не́бі и осіявши ёго́ разом від краю до краю, якáє злодіів и проганя́є геть, так як лю́де вибива́ють из кілима пил, узявши ёго́ с чотирёх ро́гів та струсу́вши.

²⁾ Земля́ в те́мряві така́ невяра́вна, як розмішаний у руках віск, поки ёго́ не нада́влять печа́ттю.

³⁾ Ніч для злодіів — день, бо тільки в ночі вони́ бес-пéчно рóблять своё́ діло.

⁴⁾ Бвре́ї думали, що на дні́ моря́ є такі джерéла, як у крини́ці або́ в ставу́, и що мо́ре нимі́ доповня́еця.

Чи ти обняв хоч прóсторонь земну́ю?
Скажи, бо ти все зна́єш и все ба́чив.

* * *

Які шляхи ведуть в осéлю світа,
И де живé, де кúблиця темнóта?
Скажи, де світ грáничиця не тьмо́ю,
И покажи дорóги в їх госпóду.

Чи то ж би ти не знав сéго, родившись
Тоді, як це вони не народились!

* * *

Чи ти бувáв у снiгових комóрах?
Чи ти видав засіки пóвні грáду,
Що я держу́ в запáсі про безбóжних,
Прихóвую про час во́йни й ру́ни.

Де росхiдні шляхи́ для світу сóнца
И для вітрів, що по землі бу́яють?

Хто відчиня́ вікóнца дощови́
И бли́скавкам визнача́є дорóгу?

Щоб дощ ишов на зéмлю камъяни́сту
И скрóплював безплóдную пусты́ню;¹⁾

Щоб прóсторонь вели́ка зелені́ла,
Степí й луги́ окрили́ся красо́ю.

* * *

Чи є отéць у дóщнку дрібнóго,
И хто рожа́ серед засу́хи рóсу?

¹⁾ Се Госпóдь Бог на те говорить, щоб прийняти
чоловіка и показати ёму́, що земля́ не про ёго ествóрена.

Де рідниця той лід, прозирна крига,
Та поморозь, той иней піднебесний?

Мов камінем окріюцця потіки
И по водам постілюцця доріги.

* * *

Хіба се ти саджав на небі Квочку
Хіба се ти заплів Волосожара?¹⁾

Хіба се ти виводиш ранню зорю?
Хіба се ти везеш по небу Вожа?

Чи знаєш ти небесні закони,
И як вони землею управляють?

Чи вмієш ти давати порядок хмарам
И визивать дрібні дощі на землю?

Чи по твоєму велінню ходять зорі?
Чи до тебе вони озвучця, як покличеш?

Хто дарував їм чоловічий розум,
И серце їм премудрістю исповнив?

Чи злічить хто всі хмари по під небом?
Чи повелить їм проливати воду,

Щоб пил земний злипався, наче тісто
И бранка місцлася як гліна?

Хіба се ти даєш поживу леву
И левенят годуюш у пустині,

Як у кублі лежать вони голодні,
Або в кущах чатують на звірину?

¹⁾ Чит. вище на стр. 19.

Хто вірону вороненят годув,
Як з голоду до Бога вони кричуть,
Тиніючись по пущі без поживи?

* *
Чи знаєш ти, коли на скелях сарна
И тиха лань своїх теляток телять?

Чи ти лічив, відколи вони тільні,
И скільки днів важкими їм ходити?

Навкóлішки станóвиця звірина,
Кладé теля и болю більш не знає.

Телята їх ростуть собі в пустині,
Росхóдяця и матері не знають.

* *
Хто випустив онагру на свободу,
И зняв припін из дикого осляти?

Я дав йому пустиню на пробуток,
Солончакі подав йому на пашу.

Не любить він тіснóти городської,
И гóлосом погонича гордує.

Пасéця він по неприступним гóрам,
И кóщики вишóкує травіці.

*
Чи змóсиш ти до послухання тóра?

Чи в тебе він при йслах заночує?

Чи бóрону до ёго ти привѣяжеш?

Чи пійде він за батіжкóм у тебе?

Чи звірися великій ёго силі,

И віддасі на ёго всю роботу?

Чи впéвнився, що впо́рає він по́ле

И на гумно перевезе щó врóдить?

* * *

Хто стрівусу зведів крилами бити,
И буселя переганіти бігом?¹⁾

Він кїдає на зємлю свої яйця,
Щоб грїлнся собі в піску на вївод.

Не дба про те, що їх ногá роздавить,
Абó копїт звїрати полєво́го.

Дітєй своїх не доглядá жорсто́кий,
И байдужé, що мучився даремне.

Се тим, що Бог не дав єму́ розсудку,
Не наділів єго́ умом звїрїним.

Аж ось — побїг и бже крилами вїтер;
Шкодá єго́ конем наздоганіти!

* * *

Чи ти се дав таку́ коневі силу,
И розпустїв єму́ хвилясту грїву;
Навчїв єго́, мов сарану́, скакати
И голоснім лякати серце ржаннєм?
Він копитом копає згбрда зємлю,
Проти луків він сам летїть стрїлою.

Смієцца він на остраху и смєрти,
Перед мечем наза́д не подаєцца.
Дзвїніть над ним сайда́к и лук мідяний,
И ратище блищїть над головою.

Стенєцца він, зарже́ и жре доро́гу,²⁾
Він сам не свїй, як тру́бний гук зачує.

¹⁾ Стрівус походить на буселя, тільки не літає, а бігає, тріпаючи крилами, да так прудко, що й конем єго не наздогнати.

²⁾ Так швидко біжить, ніче жре доро́гу. Поєти Орабські часто так висловляють бистрий біг коня.

Грімнє труба́ — го-го заржє и рвєцця ;
Оддалекі він чує бій кривавий
И крик бойців, и гóлос отамánня.

Чи ти зробів, що шу́ляк пла́вле в не́бі,
И кри́лами у віре́й путь верста́є ?
Чи ти звелів орло́ві підійма́тись,
На висота́х гніздо́ собі звива́ти ?
На скє́лях він житло́ собі спорудив,
На кам'яни́х природни́х замкови́щах.
Изві́тіля він здóбнич назира́є,
В далєку даль затóплює зирни́ці.
Году́юцця є́го орля́та кро́взю.
Де в полі́ труп, там и орє́л шуга́є.

И оберну́вшись Госпо́дь до Иова́, рече́:
Учи́телю, чи щє́ ти не смири́вся,
И Го́спода вини́тимеш уста́ми ?

Одвіту́є Иов, и рече́:
Що́ я скажу́, нікчє́мний прах и по́піл ?
Я затулю́ уста́ мої руко́ю.
Поча́в був я... та більше вже не б́уду,
У дру́гий раз я сло́вом не озв́уся.

И глаго́ле знов Госпо́дь до Иова́ с посеред
бу́ри, и рече́:

Підпережі́сь, як лі́чить у похóді,
И дай одві́т на всі мої пита́ння.

* * *

Чи хочеш ти зневажити мою правду,
Вину свою перевести на мене?

Чи маєш ти правіцю як у Бóга?
Чи ти гриміш, як гóлосом озв́еся?

Вберіся ж ти у славу и величчя,
Та одягнись у сієво й пер́ених,
Та запалай гнівóm на нечестівих,
И поглядом смири людську гордіню.

Споглянь униз — и роздави над́утих,
Як прах розвій по вітру беззакóнних.

Позаривай у зéмлю всіх лукавих,
И смёртною на вік окрий їх тьмо́ю.

Тоді и я просла́влю твою силу,
Що ти собі запомогти́ умівш.

* * *

Ось бегемот¹⁾ — и він моє создáння.
Він їсть траву́, ненáче від домáшній.

Дивись, якá страшна́ у ёго сила,
Який хребёт и черево потужне!

Хвостá свогó згни́ає náче кéдра,
Покру́чені на стéгнах ёго жи́ли.

Мов мідяні стовпí, у ёго но́ги,
А кóсті — мов товсті залі́зні шта́би.

Найпер́ший він між твор́ивом Господ́нім:
Господ́ь ёму́ дав меч свій на послóгу.²⁾

1) Описуючи бегемота, який він єсть, поёт додає, де-що з своєї хвантáзії, я́ко про такого́ звіря, що звáно в Пáлестині тільки по дивним оповідáнням.

2) Говóриця про який гіпопотáмові.

Пасéцця він між гóрами в доли́нах.
Там круг ёго усі зві́рята гра́ють.

Ляга́є він по холо́днáх надвiднiх,
И в коми́шах по ба́гнах люби́ть спáти.

Чи розли́ло — не стра́шить ёго пóвiдь,
Хоч би и вся Ордáнь ли́лась на ёго.

Хто на ёго пiдiйме́ця, застúка,
Тене́тами пiйма́є, загнузда́є?

* * *

Чи ви́тягнеш з води́ Левиахвáна,¹⁾
Гачкóм ёго, як ри́бу, зачепiвши?

Чи проштрикне́ш ёму́ лозóю нiздри?²⁾

Чи бóде він гуля́ти на припо́ні?³⁾

Чи ска́же він тобі́ покiрне сло́во,
Благáтиме тебе́, як полоня́нин?

Чи договíр с тобóю він поста́вить,
И згóдиця по вiк тобі́ служи́ти?

Чи бóдеш ним, мов пта́шкою, гуля́тись,
На нiто́ццi привя́жеш для дити́ни?

Чи прода́дуть гуртóм ёго риба́лки,
Подiля́ця ним лю́де Хананейськi?⁴⁾

¹⁾ Так названо тут крокоділя; тільки знов хвантавія народня зробила з ёго чудо-юдо, дивовижу велику и страшлише велюдське.

²⁾ Щоб нести, так як рибу.

³⁾ Як пiймають велику рибу, то, зачепiвши гачком пiд жа́бра, пускають ii в воду на припо́ні, до прода́жи.

⁴⁾ Хананейци чи Хвиникиi довго орудували торга́ми; через се сло́во ханане́ць ста́ло рiвнозна́кою сло́ва купе́ць.

Чи ратищем проб'єш ти єму шк'уру,
И г'олу проколєш єму ост'ю?

Ось положи на єго свою р'уку, —
Чи в др'угий раз захочєш воковати?

* * *
Так се твої великая одвага?
Чи справді ти не вб'єш єго очима?

Коли ж єго ви боїтєсь дражнити,
То хто міні противитись посміє?

Кому се я и за що винуватий?
Усе моє, щ'о ти під небом бачиш.

* * *
Поглянь ище, яка єго будівля,
Яка снага и щ'о в єго за збр'уя!

Хто зазирне під опанчу страшному,
Подивниця єму в двойні з'уби?

Хто б відчинив вор'ота єго пельки,¹⁾
И зазирн'ув, щ'о там за страх зубатий?

Пишавця лускою він своєю,
Вона в єго мов щит лежить на щиті.

Одна одну держать, не розірв'уця,
Суцільною корою позростались.

Як чхне страшній — засяє блискавиця,
Як позирне — мов та зор'я засвітить.

Из р'ота він огонь червоний сипле
И іскрами трескучими бурхає.

¹⁾ Взяв починавця слово про левнахваіа, яко про ч'удо-юдо.

Из низдер він пускає дим стовпами,
Мов той казан на холоді парує.

Дихне — н жар мов міхом роздуває,
И поломъя из гóрла ёму ллєця.

Страшенная в ёго шийці сила,
А перед ним німій літає пострах.

Тверде в ёго сутугувате м'ясо,
Як óливо злилось, не здвигнєця.

Мов кам'яне у грúдах ёго сєрце,
Шорсткє мїцнє, ненáче спїдне жóрно.¹⁾

Підіймєця — н де одвага вáша?
Втіáєте небзирь помертвївши.

А нї з мечєм, нї з рáтищем булáтним,
Нї з стрїлами, нї з пáнцирем до ёго.

Ламáє він залїзо, мов солóму,
И мїдь ёму — що дєрево потрúхле.

Не побїжїть від лúка він тугóго,
И прáцею ёго не залькáєш.

Ощїп ёму — ненáче хворостїна,
Смїєця він над спїсом довгоклúчим.

По чєреву у ёго черепїци,
У бáгнищї лежїть він боронóю.

Кругóm ёго кипїть вода булькóче,
Вїн пáхощї из мóря випускає.²⁾

За ним идє мїжá нскрїста пїни,
Що ти б сказáв — посївила безóдня.

¹⁾ Спїдне жóрно робїлось из твердóго кáменю.

²⁾ Крокодїл випускає з сєбе зáпах мýскусу.

Нема́ ёму́ на всёму́ світі па́на:
Созда́всь на те, щоб не бо́явсь нічо́го.
Він дівни́ця на все висо́ке зго́рда:
Се ца́рь всёго́ звір'я́ и риботво́ру.

~~~~~  
Одвітува́в Иов Господе́ві, и рече́:

Я відаю, ти в світі всемогучий:  
Що́ зду́маєш — ніщо́ тебе́ не впі́нить.  
Хто зва́жниця озва́тись про́та Бо́га?<sup>1)</sup>  
Я говорі́в безу́мно, без нау́ки,  
Про ті дива́, що не сяга́є ро́зум.  
„Послу́хай же, я бу́ду говори́ти,  
И дай одві́т на всі мо́ї пита́ння.“<sup>2)</sup>  
Про тебе́ я бувало́ тількі́ чу́ю,  
Тепе́р же я вбача́в тебе́ очі́ма.  
Тим ка́юся, від сло́ва відступа́юсь,  
И па́даю у прах перед тобо́ю.

~~~~~  
Оберну́вши таке́ сло́во до Иова́, рече́ Госпо́дь
до Слыва́за Теманського́: „Прогні́вився я на тебе́
и на дво́х при́телів твої́х, бо ви не говори́ли про
мене́ щі́ро, так як мій раб Иов. Иді́ть же візьмі́ть
сім тели́ць и сім барани́в, по́тім верні́тесь до раба́
мого́ Иова́ и принесі́ть їх на же́ртву. Иов, мій
раб, помобли́ця за вас, и, за-дли́ ёго́, не покара́ю
я вас за безу́мство ва́ше; бо ви не говори́ли про
мене́ щі́ро, так як мій раб Иов.“

¹⁾ Иов, стрі́вбжннвшись страши́м Госпо́днім до́кором,
промовля́ слова́ Бо́жі, що ще грі́млять у ёго́ в уха́х. Зля́-
ка́вшись, він розгубі́в тут усі́ свої́ думки.

²⁾ Знов промовля́ Бо́жі слова́, не пам'ята́ючи з вели́-
кої трі́вбги, що ёму́ ка́зати.

Одійшли тоді Блхвас Теманський, та Валдад Савхейський, та Сахвар Минейський, и вчинили, як повелів їм Господь, и прийняв Господь Ивову молитву.

И, щоб нагородити Иова за те, що він мовивсь за своїх приятелів, вернув йому Господь прежні достатки, и дав йому двое проти того, що він мав. Тоді всі брати його, всі його сестри, всі ті що перше з ним знали, поприходили до його и їли хліб у його в домі, уболювали над ним и розважали його в тих злигоднях, що Господь наслав був на його, и кожен з них подарував йому по веситі¹⁾ и по золотій кабуці.

И благословив Господь останні часи Иовові ще більш, ніж його перші часи, и мав він чотирнайцять тисяч овець, шість тисяч верблюдів, тисячу пар волів и тисячу ослиць.

И мав він сім синів и трі дочкі, и назвав перву Єміна, а другу Кассія, а третю Керемганух **И** у всій тій землі не було таких гарних дівчат, як Иовові дочки, и дав їм батько їх наслідки між їх братами.

И жив Иов після сего сто сорок років, и вбачав своїх синів и синів синів своїх аж до четвертого народу.

И вмер Иов старим, нажившись уболю на світі.

1) Мовета патриархальних часів.

530

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES

0038550334

DATE DUE

DEC 05 2002

REC'D MIL JAN 13 2003

0038550337

PRINTED IN U.S.A

Digitized by Google

